

Supilinna Tirin

Aprill 2016

Nr 14

Saiasahvri lood lk 4-5 • Jõmmu 10 aastat lk 12-13 • Nahkhiirte elust lk 15 • Memmede kokkutulek lk 20

Kevad on ringiga tagasi. Aastaegade kordumises on muster, mis iseloomustab kõike, ka inimeste elu.

Kristjan Teedema foto

Ma tänan oma lapsi

Looduse tärkamine viib mõtted aastaegadele. Me kogeme järjepidevalt vaheldumisi, millest aastaajad on kõige silmatorkavamad.

Kuid samasugune rütm on ka igal nädalal ja päeval ning teistpidi – ka iga inimese ja inimkogukonna elu on tunnistus üha uuesti korduvatest sündmustest.

Õeldakse, et ajalugu kordub ning lisatakse – aga farsina. See tundub ebaõiglaselt alaväärstav.

Oleme oma kultuuris tõstnud pjedestaalile erakordsuse ja ainulaadsuse ega taha näha seda, et oma võlu, sageli lumavam ja rahuldustpakkuvamgi on asjade käigushoidmine, järjepidev liikumine ja muutumine.

Siinkohal ei ole mul soovi pisendada mõne sündmuste ainukordsust ja võlu, pigem soovitan näha väärtust jätkuvises ja tsüklilisuses. Kokkuvõttes võlgne oma eksistentsi eelkõige just sellele.

Ma pean silmas elu jätkuvust läbi sündide ja surmade ahela, mis on meid viinud läbi sajandite ja aastatuhandete. Mõned viimased aastasad, isegi kuni 400 aastat, on meil ka nimeliselt need põlved teada

kirikuraamatute ülestähenduste kaudu. Esimesed omakäelised tekstid – allkirjana kasutatud kolm risti – on paljudel perekondadel ette näidata 19. sajandist või 20. sajandi algusest. Nii olen ma ka ise näinud oma vaarisa, Mart Hiobi allkirja.

Nii nagu mina jätan oma esivanemate elu, tuleb mul endalgi teatepulk edasi viia. Mul on ääretult hea meel, et olen saanud kogeda ajaloo osalemist. Ma tahan tänada oma lapsi võimaluse eest neile isa olla! Ma tahan tänada oma laste emasid, kelle armastus on olnud tingimusteta!

Kui oled kogenud nii palju head, on raske uskuda, et elul on ka teisi külgi. On muidugi raskusi, on muret ja valu ning kaotusvalu. On palju, mis võiks olla teistiti.

Armastus on aga jääv – seda on kinnitatud läbi sajandite alates vähemalt Zarathuüstrast, kes kutsus üles headele sõnadele, headele tegudele, aga ennekõike – headele mõtetele.

Kutsun ka mina tänasel ilusal kevadel kõiki inimesi üles märkama head ja seda välja näitama!

Mart Hiob,
Supilinna seltsi pealik

Aknast püütud hetked

I
vaatan mäe veerult
millele antud jakobi nimi
supilinna peale
katused ja korstnad
ja kolmveerand osa taevast
üle jõe on vanad tehasehooned
puuderivi
peetri kirik
ja katlamaja korsten
mille must suits kirikutorni pühitseb

liikumatu lind
raagus vahtra ladvas
paneb mu vaatlustele
pineva punkti

II
jälle vaatan supilinna peale
siit jakobi mäe veerult
midagi oleks nagu pildilt puudu...
suitsevad korstnad?

ainult peetri kiriku torn ilmestab
lamedat luhta madalate majadega
(ega nad nii madalad olegi
siit kõrgelt vaadatuna näivad ainult
seda enam et kirik on narva mäe otsas)

selle vana tehasehoone kustutaksin
küll pildilt
lame hall ja trööstitu

varsti tuleb kevad
linnud on juba liikvel

Olin viis aastat Jakobi Mäe Kultuurikoja juhataja. Minu kabineti aknast avanes võrratu vaade Supilinnale ja kaugemale – seal istudes ja tööst viilides need luuletused sündisidki.

Olen õppinud Tartu ülikoolis bioloogiat ja teoloogiat, lisaks huvikooli juhatamisele tegelenud tõlkimise ja sotsiaaltöoga. Kolme lapse emana olen ka kodumajanduses kõvasti kätt harjutanud. Taara puiestee elaniku ja koeraomanikuna on Supilinn sageli minu jalutuskäikude siht.

Riina Ruut

Lepiku 5 krundile asus saja aasta eest maja ehitama Henn Maide, kes ostis tühja krundi tänava rajajalt Hendrik Leppikult. Tänavu pälvis see hoone parima maja tiitli. *Kristjan Teedema foto*

Kaunitar Lepiku tänaval ning mätaskatus

Kahe Supilinna Tirina ilmumise vahel ei ole Supilinna tänavapilti suured muutused tabanud, päris uusi maju hakkab silma vähe.

Üks väike uushoone, mis nüüdseks on pea-aegu valminud, asub kurikuulsa Herne 45 kortermaja taga. See on tulevikus Selleri tänava äärde jääv väike eramaja, hetkel Herne 47. Hoone on sobivate proportsioonidega, kuid äratuntavalt ja taotluslikult moodsa arhitektuuriga. Vaskpleki osaline kasutamine katusel ja seinas mõjub veidi külluslikult. Samas – oh üllatust! Majal on mätaskatus, esimene Supilinnas – tere tulemast!

Mätaskatuse taastulek pole veel laialt levinud. Väikese miinusena võib esile tuua seinte erkollast värvi ja tumedate raamidega ühekordseid aknaid, mis koos mõjuvad kui liigselt meigitud naisepeale. Head tähelepanu väärib plankaed, mille eri pikuse ja laiussega lipid on üksteise kõrval korrapäratult – igati supilinlik tulemus!

Kiiresti on kerkinud kortermaja Tähtvere 18c seni tühjal krundil. Üldilmelt sobib see kenasti teistega ja annab lootust, et arhitektide ühine moe- ja meelehaigus – ehitada Supilinna kummalisi räästata maju – hakkab ümber saama. Välisviimistlus on veel tulemata, aga aknad on kahepoolsed ja puust.

Renoveeritud majad

Uue, vanailmelise laiadest laudadest voodriga on põhjalikult renoveeri-

tud Kroonuaia 38, mis moodustab väärrika paari koos mõne aasta eest Supilinna parima maja tiitli saanud Kroonuaia 34-ga. Maja on hoovi poole kasvanud, aga juurdeehitus arvestab vanaga – kui ei teaks, ei tunneks kaugelt ära.

Arusaamatuks jääb aga kitsastest püstlippidest varjekilp hoovipoolsel uuel trepikojal – kas hiljutise arhitektuurilise moeröögatuse jätk või järelkaja. milleks? Õnneks ei tea tänavalt vaatajad, kas ja kui palju vana maja oma sisemusest kaotas.

Suuremad tööd on teoksil Herne 52, Marja tänava nurgal. Uued voodrilauad ja aknapiirded on siingi profileeritud, vanaaegse ilme.

Kunagi uhke, kuid nõukogude ajal nuditud maja on tagasi saamas tsaariaegset väljanägemist. Kui niimoodi kordatehtud maju saaks liiga palju, oleks Supilinn juba ülemäära ilus nukulinn.

Siiski tuleb kiita ehitusfirmasid, kes on vanade majade tervikliku korrastamise ette võtnud. Õeldu puudutab kahe viimase aasta osas nii Kroonuaia 38, Herne 52 kui ka uue seinamaalinguga maja Tähtvere 34 Marja treppide kõrval.

Sealjuures on Kroonuaia tänava majale sisse ehitatud ka energiasäästlikud küttesüsteemid. Kahel teisel majal on kohalik kütte, mis on mõnevõrra kulukam, kuid paindlikum.

Samas ei osata veel hinnata vana materjali ja sellel peegelduvat aja väarikat ilu. Vana voodrilaua taaskasutus, mida Herne

52 puhul isegi soovitati, oleks tase, milleni firmad kahjuks veel ei küüni.

Parim maja – Lepiku 5

Jätkus majade tõsisem korrastamine Supilinna elanike endi ettevõtmisel. Ka sel aastal võib osundada Meloni 2 väiksele 19. sajandi voorimehemajale, mille remont liigub järjekindlalt edasi, kuigi puuduvad veel mitmed välimised detailid. Teine hea näide on Lepiku 5 – just aiandusärimees Hendrik Leppik alustas sajandi eest selle tänava rajamisega. Maja, mida on korrastatud aastaid, on nüüd vähemalt väliselt valmis. Mõlemal juhul on säilinusse suhtunud säästlikult.

Parima maja valimisel tuligi otsus langetada terviklikult renoveeritud arenduse Kroonuaia 38 ja aastaid remonditud Lepiku 5 vahel. Kuna esimese puhul on hoone algset mahtu püütud maksimaalselt kasvatada, langes valik Lepiku 5 kasuks.

Välimuse värskendused

Silma hakkas mitme maja pealispindmine iluravi.

Herne 55 on saanud uue punase, kauge pilkupüüdva kuue ja mitu säravvalget akent. Ka varem oli see maja punane, küll mitte nii erk. Lisandunud on hoovipoolseid varikatuseid, mis on kooskõlas maja üldise laadiga. Tõrvatilk on aknapiirded – profileeritute asemele on nüüd pandud lihtsad siledad lauad, odavuse võit ajaloo ilu üle.

Värske värvi on saanud ka Piiri 14.

Siledaks krohvitud ja rohekashalliks värvitud on Kroonuaia 62, Supilinna üks väheseid ajaloolisi kivimaju, samuti päris tõsine ettevõtmine. Värvivaliku puhul on oluline, et ei tekiks teravat kontrasti ei naabermajadega ega Supilinnas ajalooliselt valitsenud värvitoonidega. Nimetatud juhtudel on valik õnnestunud.

Üldisi arenguid

Eelmiste aastatega võrreldes oli uut vähem, kuid see-eest võime rääkida kvaliteedi tõusust. Ei Supilinnas ega teistes Tartu miljööväärtes linnaosades leia naljalt enam tõelisi keskkonnarikkujaid. Muudatus on eriti silmatorkav ajalooliste hoonete restaureerimisel. Terve hoone korrastamisel on loobutud ilmselgelt koledatest auku asetatud akendest, mille väline raam on seespool välislaudise pinda. Ulatuslikult on taas levimas kahe raamiga aknad. Lisaks ilule on topeltaken ka soojasäästlikum.

Aga ikka tekivad veel siia-sinna plastaknad, vahel ka ruutudeks liigendama (need mõjuvad väljast vaadates tühjade silmakoobastena), ent 10–15 aasta eest katkuna levinud puhang näib hakkavat ümber saama. Tervikuna kordatehtavate majade aknaraamid on ikka olnud puust.

Kokkuvõttes polnud see aasta sugugi paha: hea, kui muutusi esmapilgul ei märkagi.

Küll hiilivalt ja samm-sammult, kuid üha enam muutub Supilinn lagunenuks agulist korrastatud majadega elurajooniks kesklinna lähedal. Tõuseb ka elamispinna ruutmeetri hind ning Supilinna elupaik saab olla kättesaadav vaid laenuvõimelis-tele uusasukatele.

Endisaegset elukvaliteeti aitavad hoida auklikud põiktänavad – mis sellest, et nüüd mustkatttega ja tolmuavad. Varsti aga asutakse nendegi kallale: esmalt Marja tänaval ja Oa tänaval alguses, Kroonuaia ja Marja tänaval vahel. Projekteerimine on algamas.

**Heiki Valk, Mart Hiob
ja Lea Teedema**

Märtsikuus Supilinna esimene mätaskatus veel ei rohetanud.

Kristjan Teedema foto

Reku nurk on kindel paik supilinnaste kohamälus.

Kristjan Teedema fotod

Miks on Supilinna mälestused värvikad?

Mõned (elu)kohad talletuvad mälus värvika ja sümbolirohkena ning omavad erilist tähendust. Samas on (elu)kohti, mida peaaegu ei mäletata või millest hiljem suudetakse meenutada vaid üksikuid kiretuud fakte.

Oma artiklis «Värvid kohamälus. Nimed ja emotsioonid Supilinna ja Kontula mälestustes» püüan leida võimalikke vastuseid küsimusele: kuidas võib mälestuste värvikust ja emotsionaalset laetust mõjutada keskkonna struktuur, milles need mälestused on tekkinud.

Linn elukeskkonnana pakub erinevaid ruumiga suhestumise võimalusi ning on seetõttu põnev materjal uurimaks, kuidas mõjutab mälu protsesse ruumisuh- test tekkiv märgilisus.

Artiklis analüüsin Kontula (see on Hel- singi paneelilamutüüpi eeslinn) ja Supilinna elanike mälestuskirjutisi. Kõrvutatud mälestused erinevad teineteisest emotsionaalse laetuse, personaalsuse ning nimede kasutamise poolest. Kui Supilinna mälestustes leidub rikkalikult nimesid, isiklikku ja värvikat, siis Kontula mälestused esindavad pigem piirkondlikke faktikirjeldusi ning nendes on vähe personaalset infot ja nimesid. Väljatoodud erinevustest nimede kasutamises ja kirjutiste värvikusest tulenevalt arutlen artiklis sellegi üle, kuidas ruum ise võiks mäletamist mõjutada.

Tähelepanu all on kummagi piirkonna ruumistruktuur, eriti aga ruumis olemasolevad ja tajutavad piirid ja piiritletus. Piiride tajumine mõjutab turvalisuse kogemist: mida ebamäärasemalt on tajutavad piirid, seda ebatavalisem näib keskkond. Turvalisena kogetakse seda, mida teatakse ja tuntakse.

Tuttav on ka alati kuidagi tähistatud või nimetatud. Seega võib näha seost – Supilinnas on nii tänavate kui hoovide näol piirid selgemad kui Kontulas. See- sugune piiritletus võimaldab tunda end

piirkonnas turvaliselt, sest ollakse paiga ja selles liikuvate inimestega enam tuttav kui mujal, ka teatakse nende nimesid. Samas on tähistamine/nimetamine seotud vajadusega märgistada tähendust omavat. Tähistused nii kohtadele kui inimestele tekivad inimestevahelises vastastikusel suhteluses ning on seotud isiklike kogemuste ja läbielamistega. See tähendab omakorda, et enda jaoks olulistele ja tähendust omavatele kohtadele ja inimestele antakse nimetusi, mis ei pruugi küll olla nende õiged nimed, aga toimivad sellena nime kasutaja jaoks.

Supilinna mälestustes leiabki lisaks pärisnimedele palju selliseid nimetusi. Tuntumad neist on näiteks Reku nurk – Marja ja Tähtvere tänava ristmikul pidevalt valvet pidanud samanimelise koerakese auks. Või Söödi maja – Tähtvere tänavas kunagine Karl Eduard Söödi elukoht. Arvukalt leidub aga ka üksnes kirjutajale (ja tema kaasaegsetele) teadaolevate kohtade nimetusi nagu Marge maja, Peetri kuu, viinapunker jne. Või siis üldnimetusi, mis mälestustes toimivad pärisnimedena nagu õlletehas või vastastädi. Tähistuslikkusega ja kogemustega on seotud ka personaalse ja emotsionaalse laetuse aste mälestustes.

Kahe linnaosa struktuuri erinevused, mis võimaldavad märgilisust ning on erineva tajutud turvalisusega, viivad järeldusteni, et keskkond mõjutab suhet mäletatavasse.

Mälestused tulenevad mitmekesist suhet võimaldavatest keskkondadest. Supilinna mälestuste värvikuse põhjuseks võib seega pidada Supilinna keskkonda, mis toetab isiklikku ja märgilist suhet iseendasse.

Anu Sarv

Artiklit saab tervikuna lugeda 2012. aastal ilmunud kogumikust «Acta architecturae naturalis 2. Supilinn».

Peremees Elar Grünberg 2014. aastal koduõues edukalt kohvikut pidamas, millest kõik alguse sai.

Erakogu foto

Saiasahwer sündis suurest küpsetamiskirest

Mõte pisikesest pagariärist hakkas mu peas liikuma siis, kui lugesin 2012. aasta Supilinna Tirinast ühe küsitluse tulemusi, millest selgus, et linnaosa elanikud tunnevad muuhulgas puudust ka pagariärist.

Tekkis mõte – äkki võiks!

Supilinnas jalutades ja otsiva pilguga ringi vaadates jõudsin aga otsusele, et sobivat kohta pagariäriks sealt siiski ei lea. Aeg läks.

Perre sündis teine laps. Taas lapsega mööda selle linnaosa tänavaid jalutades kerkis pagariäri mõte uuesti esile, tegi kuidagi rahutuks.

2013. aastal juhtus nii, et me ise kolisime Tähtvere tänava üürikorterist Herne tänavale päris oma koju. Selleks koduks sai pool Herne 20 elamust.

Uitmõte iseenda pagariärist ärkas päriselt ellu sel hetkel, kui sain teada, et maja teist poolt soovitakse üürile anda.

2014. aasta veebruaris ei andnud see mõte enam üldse rahu ning hakkasin oma abikaasale ääri-veeri ideed serveerima. Üllatuslikult tuli ta selle mõttega kohe kaasa ja üsna pea jõudsimel otsusele, et oleme valmis jätma oma senised ametid. Mina olin valmis vastutama toodete eest ning abikaasa võtma oma õlule toorainega varustamise ja klienditeeninduse.

Kuna kumbki meist ei olnud varem toitlustusega kokku puutunud, siis sõna otseses mõttes kestis kadalipp ideest kuni

teostuseni meie jaoks 14 kuud. Sel perioodil sündis perre kolmas laps.

Julguse andis Saiaõu

Julguse tundmatus kohas vette hüpata ja avada pelgalt asjaarmastajatena oma pagariäri, saime me kätte 2014. aastal Supilinna päevade ajal koduhoovis menukalt Saiaõu-nimelisest kohvikut pidades.

Pagariäri Saiasahwer ongi tuletatud Saiaõue nimest ning lähtub sellest loogikast, et edaspidi saab saia ikka siseruumidest, ja mitte õuest. Ja sahver seepärast, et ruumid on meil tegelikult väikesed ning esimese kujutuspildina saariiuulitest tulidki silme ette vanad sahvriiuulid, ääristatuna heegelpitsidega.

Algu oli meie plaan kohvik avada enne meie kolmanda lapse sündi ning personalgi iseenda käe järgi juba enne seda välja koolitada. Aga nagu öeldud, kogu asjaajamine kujunes nii ajamahukaks, et äri sai avamiseks alles nädal enne lapse sündi. Ei jäänud üle muud, kui oodata ära pesamuna sünd, ja siis otsustada, kuidas edasi minna.

2015. aasta 25. aprillil, Supilinna päevade ajal, avasime esmakordselt pagariäri ukseid. Prooviks! Avamise päeval oli meie pesamuna 8-päevane. Ja meil ei olnud ühtegi töötajat, olime abikaasaga ainult kahekesi. Samuti polnud meil veel aimugi, kuidas peaks kõike korraldama.

Seadmed olid aga soetatud, ruumid üüritud, vajalikud load hangitud, abikaasa

palgatöölt ära tulnud. Lihtsalt tuli avada ja vaadata, kuidas läheb. Kuid beebile mõeldes näis olukord ikka üsna lootusetu. Samas teadsime – kas nüüd või mitte kunagi, sest teist sellist võimalust Supilinnas meil enam ei tule.

Pesamuna oli ise tark

Pesamuna sai kuidagi aru sellest, et parim lahendus kogu perele on see, kui tema magab. Ning ta magaski esimesed 4 kuud nii hästi, et teda tuli toitmise ajaks üles ajada.

Hea sõbranna oli meil esimestel kuudel abiks. Ta valvas lapse und, vahetas mähkmeid ja kutsus mind õigel ajal last tootma. Ainult tagantjärele näib kõik sedavõrd pöörane, et niisugust elu ma teist korda enam ei elaks.

Juunis asus meile tööle esimene inimene väljastpoolt pereringi – supilinnlane, hea naabrinaine Tähtvere tänavalt. Augustist liitus meiega teine töötaja, ning perenaine, see tähendab mina, sain lõpuks koduseks jääda.

Töö äris leiab aset kahes vahetuses. Selleks et saiad oleksid letil kell üheksa, alustavad pagariid tööpäeva kell viis.

Oktoobrist liitus meiega pagarikursustel õppiv noormees (pärit Supilinna piirilt), kelle valmistada on leivad ja koogid. Meil ei ole ühtegi pagarikutsega töötajat, kõik on saanud väljaõppe siinsamas.

Tänaseks on minu kui perenaise kanda uute retseptide väljatöötamine ja õppurist

töötaja asendamine tema õppesessiooni ajal, samuti nädalavahetuste tellimustööd. Kui argipäeviti segab tainast taigna-segaja, siis nädalavahetuste tellimusteks sõtkub perenaine kringlitaigna käsitsi.

Tootevalikus on meil magusad ja soolased väikesaiad, sepikud, leivad, karaskid, keeksid, valik kooke ja küpsiseid. Jõudumööda mõtlen välja ja katsetan uusi tooteid.

Klient on kuningas

Oleme arvesse võtnud klientide soove. Näiteks on just kliendi soovitusel tootevalikusse jõudnud odrakarask ning see on väga populaarseks saanud.

Austusavaldusena Supilinnale on meil väljatöötatud eritoode – Supilinna sepik. Selles on lisanditeks kõrvitsaseemned, mõeldes Kõrvitsa tänavale ning porgand, mõeldes planeeritud Porgandi tänavale.

Sepikus, leivas ja karaskites kasutame mahejahuksid. Lähtume tootevalikus võimalikult puhtast ja alati värskest toorainest. Pooltooteid me ei kasuta ning seepärast ei saa meilt oska ka paljuküsitud viineripirukaid.

Oleme teinud mitut sorti leiba – lihtsat rukkileiba, rohkete seemnetega leiba, suhkruvaba ploomileiba, jõuluajal puuviljaleiba, männikasvuleiba ja kadakaleiba. Üllatuseks on olnud see, et praegusel ajal, kui erinevaid leibu pakutakse kõikjal, eelistatakse siiski seda klassikalist ehedat rukkileiba ilma igasuguste lisanditeta. Olgu veel öeldud, et kõik meie leivad on küpsetatud mahedast Kaarli talu täisterarukkijahust, juuretise baasil ning need on väga vähese suhkru- ja soolasisaldusega.

Tõenäoliselt ei ole paljud inimesed saanud meid külastada liiga lühikesel lahtiolekuajal töttu. Paraku on põhjus selles, et meil tuleb kuidagi ühildada väi-

kelastega pere- ja tööelu ning väikeettevõttena ei ole meil võimalik igaks tegevuseks eraldi tööjõudu palgata. Anname siinkohal lubaduse, et ühel päeval oleme rohkem aega avatud.

Oleme olnud aga avatud ka riigipühade ajal, et meid saaksid külastada need, kes tavapäevadel tööl on. Näiteks vabariigi aastapäeval tegime küll tavapäevaga võrreldes topeltkoguses tooteid, kuid kõik said juba mitu tundi enne sulgemisaega läbi müüdnud. Olime avatud ka suured reedel.

Supilinna eliit

Usume, et meid on Supilinnas väga hästi vastu võetud.

Kuigi öeldakse, et juhuseid pole olemas, siis Supilinna pagariäri võlgneb suuresti tänu meid soosinud juhustele.

Aastaga on tekkinud püsiklientuur. On kliente, kes astuvad läbi iga päev. Just hommikuti on tunda tõelist kogukonna tunnet, vahel kohtuvad siin naabrid ja jäävad mõneks minutiks juttu puhuma. Iga päev leiab meid üles ka mõni selline kunde, kes ütleb, et on meil esimest korda

Parimaks tunnustuseks ja edasiviivaks jõuks on aga kliendid, kes ikka meie poole tagasi tulevad. Üheks meeldejäävaks kommentaariks on olnud: «Teil on nii ausad saiad!»

Jah tõepoolest! Me oleme andnud lubaduse, et tädistega me ei koonerda. Nii on ja nii jääb.

Üks härra küsis alati mu abikaasalt Supilinna eliiti. Esiti ei mõistnud me, millest täpselt jutt käib. Selgus, et too härra nimetab nii meie lihapiirukaid. Igati väärkas kompliment!

Kohtumiseni Saiasahwris!

Maris Grünberg,
Saiasahwri perenaine

Hommikujutt õigete saiadega

On hommik umbes kella poole üheksa paiku. Tööpäev. Mees on viinud lapse lasteaeda ning mina olen jõudnud pesu masinasse panna ja olla rõõmus, et keegi on sedasorti aparaadi leiutanud.

Kohv on joodud juba pea tund aega tagasi ning kõht hakkab tühjaks minema.

Tahaksin midagi süüa, aga ei ole väga tahtmist (loe: viitsimist) hakata keetma putru või tegema võileiba ja kuumutama sinna juurde veel teed. Sest külmi- kus on või kõva ning teevesi oleks ka kohe joomiseks liiga kuum...

Nojah, mitu peaaegu olematut probleemi! Ometi need mõjuvad ... Pealegi on õrritavaks alternatiiviks see, et mõne minuti pärast avatakse teisel pool tänavat pagaripoed, mille kardemonilõhnalisest toast on võimalik osta värsked saiakese...

Seega kassile süüa, uks lukku ning minek otse pagaripoodi. Üle tee minnes on autosid vähe, sest lapsed on juba koolis. Valitseb väikelinna vaikus. Pannen käe Saiasahwri uksele, ja avan – mmm, see lõhn!

«Tere!»

Lahkelt teretatakse vastu.

«Palun mulle üks lihapiirukas ning üks jõhvika-martsipani saiake!»

«Kas pakin ühte kotti kõik kokku?» küsib äri peremees Elar.

«Muidugi. Sõnn need nagunii kohe ära,» vastan.

Kui tänaval tagasi olen, käib mingi sõnuseletamatu nostalgia läbi mu keha. Et on vist täpselt nii, nagu võis olla vana... Näiteks 1930. aastatel.

Tänapäeval müüakse värsked saiakesi muidugi ka väga paljudes kohtades ning need pannakse samamoodi kaunilt kujundatud paberkotidesse. Kuid minu arvates selliseid Õigaid hommikusaiakesi tahaks osta just väikesest pagariärist, mille riulid on kaunistatud pitsiga, ja mis asub kodu lähedal teel tööle. Muidu ei ole need saiad Õiged.

Omavahel öeldes, ostujärgselt on mul jälle üks pisukene mõtlemiskoht.

Kas panna see kotike saiadega seljakotti, et kaup püsiks soe ning kotis oleks õhtulgi mõnus kardemonilõhn või astuda õndsas ilmel paberkotike näpu otsas mööda tänavat?

Et teised ka näeksid, mul on need saiakesed... Ja et minge ostke ka!

Piret Pungas,
Herne tänavalt

Pilguheit Saiasahwrisse nüüd.

Erakogu foto

Vanemate annetuskohvikusse jagus mullu nii hea-parema annetajaid kui ka külatajaid. Kohvikuga kogutud annetuste toel on kooli aulaks nüüdseks valmimas lava. *Erakogu foto*

Kool ja kodu tihedalt üheskoos

2015. aasta Supilinna Tirinas rääkisime Tartu Kesklinna Koolis alanud kogukonnakoolide projektist «Tuluke». Vaatame nüüd, kas midagi on muutunud, kas lapsevanemad ja kool on üksteisele lähenenud?

Üks esimesi nähtavaid märke kooli ja kodu tihenemise kohta oli Kesklinna kooli esimene kogukonnapäev Supilinna päeval 2015. aasta kevadel.

See õnnestus suurepäraselt: koolimaja ja selle hoov olid külalisi tulvil ning kaasalõõjaid jagas ka korraldamisel. Töötubasid juhtisid nii lapsed, lapsevanemad kui ka õpetajad, majas olid avatud kohvikud ning vanemate annetuskohvikuga kogutud summast – enam kui 500 eurost – on koostöös kooliga aulasse valmimas lava.

See on andnud julgust kujundada üritusest traditsioon.

Vanematekogu

Lapsevanemate kaasamiseks koolielu valisime 2015. aasta sügisel klassijuhatajate abiga iga klassi vanemate seast liikme vanematekogusse (<http://www.keskk.tartu.ee/index.php?id=35174>). Niisugune mitteformaalne lastevanemate kogu on toeks kooli juhtkonnale ja hoolekogule. Ainult üksikud klassid otsustasid esialgu kõrvaltvaatajaks jääda.

Vanematekogu liikmed on saanud omavahel ja kooli juhtkonnaga tuttavaks. Kordkuus oleme arutanud õppetöö, tunnivälise tegevuse ja kogukonnaga koostöö teemasid, lisaks oleme parandanud infoliikumist ja töökorraldust.

Vanematekogu on sündinud konkreetseid häid tegusid.

Paar korda õppeaastas toimuva õhtuse Haridusakadeemia loengusarja pakkuksime välja kujundava hindamise teema. Ka

II kogukonnakoolipäev Tartu Kesklinna Koolis

24. aprillil kell 11–16.

On ringkäike, sporti, mängu, kunsti, teatrit, filmi, ilusaid asju, puutööd ja muud meisterdamist nii koolimajas kui ka kooli hoovis. Avatud kohvik.

Täpsem teave <http://keskk.tartu.ee>.

Päeva korraldavad õpilased, lapsevanemad ja töötajad koos partneritega ning sündmus kuulub Supilinna hoovide päeva kavva.

koostatakse praegu meie kooli lapsevanema käsiraamatut.

Haridusakadeemia mõttegi pakkus välja üks lapsevanem 2015. aasta sügise mõttetalgutel. Oleme lahendanud seal liikluskorralduse küsimusi ja mõelnud mitmekesisema huvitegevuse peale. Juba teist õppeaastat tegutseb koolis vanemate toel loodud väitlusklubi, mida juhendab Eesti Väitlusseltsi vabatahtlikuna Joosep Tikks.

Õuevahetunnid

Kuidas aidata lapsed koolis rohkem liikuma? Koostöös Tartu Ülikooliga plaanime kooli sise- ja väliterviserada ning mõtleme, kuidas võimaldada rohkem õuevahetunde, kuna oleme ühinenud projektiga «Liikuma kutsuv kool» (<http://liikumislabor.ut.ee/liikuma-kutsuv-kool>).

Loodame, et juba 24. aprilli kogukonnapäevale tulijad saavad mõned liikumisteede seotud tegevused ise läbi proovida.

Meil on hea meel, et vanematekogu tegutseb teisteski «Tulukese» kogukonnakoolides – Forseliuse, Karlova ja Mart Rei-

niku koolis. Jõudumööda hoiame sidet, et üksteiselt tuge saada. Vanemate koolisise- ja koolidevõrgu koostöö on nende kahe õppeaastaga suure hooga käima lükatud.

Et iga algus on raske, siis oligi kogukonnakoolide projekt «Tuluke» mõeldud andma tuge. Edasi on kooli ja kodu koostöö tihendamise juba meie enda kätes.

Koolide videokool

Uus on ka see, et «Tulukese» ajal said kõik neli kooli endale korraldada videokamera ja filmimise aluskoolituse. Selle tulemusel tegid õpilasmeeskonnad oma koolile tutvustusfilmi, et näiteks esimesse klassi mineva lapse vanem saaks juba ette aimu, kuidas elatakse tema lapse tulevases koolis. Filme teinud 22 last said auhinnareisiks ETV kingitusel osaleda «Eesti laulu» finaalkontserdi peaproovis Saku suurhallis, kus neile anti põnev roll täita saali keskel asunud *green room* ehk osalejate ala. Nii said õpilased anda otseintervjuusid Märt Avandile ja Ott Sepale ning suhelda sinna istuma tulnud esinejatega.

Koolides on videokamerad aktiivses kasutuses koolielu jäädvustamiseks ja õpilastele filmimiskogemuse andmiseks. Õpilased ise väärtustasid koolivideote tegemisel meeskonnatöö kogemust.

Kiitust väärivad ka Tartu linn, kes koolide omanikuna on hakanud tõsiselt mõtlema sellele, kuidas ka Tartu teistes õppeasutustes panna vanemad aktiivselt kõiges kaasa lööma ja oma ideedest laste parema tuleviku nimel rääkima.

Liisa-Lota Kaivo, Jaak-Albert Metsoja, Kristel Ress, Maia Uusküla,

Tartu Kesklinna Kooli lapsevanemad Supilinnast

Vene teadlane armus Supilinna

Kerge südamega loobun oma vähekanatud, pestud-triiigitud ja kenasti kilekotti pakitud Supilinna päevade teesärgist. Mul on teine veel, kuigi värv ega kujundus pole sama.

Supilinn ümbritseb mind iga päev, siin on mu kodu. Olga aga elab Moskvas ja Supilinna satub vaid mõned korrad aastas – arusaadavalt vajab ta rohkem armsaid Supilinnaga seotud asju. Nagu näiteks meiliaadress, mis algab tal sõnaga «Supilinn».

Vuran rattaga Supilinna linnapoolsesse serva, et Olga Rovnovale kingitus üle anda.

Olga tõstab kingituse kilekottist välja ja särab nagu oleks tegemist millegi oluliselt hinnalisemaga kui teise ringi särk.

Mööda jõeäärset alleed sammuvad meie suunas Pavel Grigorjevitš Varunin oma kaasaga. Seesama Pavel Grigorjevitš, kunstnik ja Eesti Vanausuliste Kultuurikeskuse juht, kes 2003. aastal täiesti juhuslikult paigutas 7. aprillil Eestisse esmakordselt meie vene vanausuliste keelt ja kultuuri uurima saabunud Olga Gennadjevna Rovnova Herne 59 kodumajutusse.

«Minu professionaalne, inimlik ja osalt ka isiklik elu on paljude aastate vältel olnud seotud selle suurepärase Tartu linnaosaga,» alustab filoloogia teaduste kandidaat, Venemaa Teaduste Akadeemia vene keele instituudi vanemteadur Olga Rovnova meie veebruarikuus aset leidnud vestlust. «Elasin Supilinnas kaks nädalat ja armusin, täiega armusin. Sügavalt ja siiralt. Ja nagu selgus, kauaks.»

Supilinn – Uruguai – Moskva

Ühel Uruguai tänaval hõikab Herne kodumajutuse peremees, Supilinna Seltsi esimene esimees Hannes Jäär Olgat: «Olia! Üks vanausuline kutsub meid külla!»

Jah, nende Supilinna tutvus on sealmaal, et hispaania keelt valdav, oskuslikult orienteeruv ja kindlakäeliselt autot juhtiv Hannes osaleb koos Olgaga Lõuna-Ameerika teadusekspeditsioonidel.

Küsin Olgalt üle, et ega vanausulised kipu vist küllakutseid võõrastele väga lahkesti jagama. Nii nagu eestlasedki?

«Hullem veel,» muigab Olga ja me mõlemad naerame.

Esimesel katsel ei õnnestu Olgal ja Hannesel seal Uruguais külalishahke Daniila Zaitseviga kohtuda. Pika teekonna järel kohale jõudes selgub, et kodus on vaid ta naine Marfa lastega.

Alles pooleteise aasta pärast toimub see kohtumine, mille tulemusena saadab Daniila oma käsitsi kirja pandud memuaarid hiljem Olgale lugeda, lahti harutada, toimetada ja lõpuks ka raamatuna avaldada.

Olga Rovnova vene vanausuliste juures teadusekspeditsioonil Peipsi ääres.

Erakogu fotod

Seesama raamat tunnistatakse Venemaa kirjandusliku preemia «Nos-2015» võitjaks. «Hannes oli see, kes Daniila tänaval kinni püüdis,» ütleb Olga tunnustavalt.

Herne ja Sydney

Olga mõtiskleb, et iga vana maja Supilinnas kätkeb endas ajalugu, seal elanud perekonna ja ka Eesti lugu. Tihti on see lugu dramaatiline ja traagiline.

Herne 59 kuulus Hannese vanavanematele – vanaisa jõudis põgeneda nõukogude võimu eest Austraaliasse, aga pere ei jõudnud talle järgi.

«Kui saabusime Hannesega Austraaliasse, siis enne vanausuliste juurde siirdumist otsisime üles Hannese vanaisa maja Sydneys,» meenutab Olga. «Mäletan, et just seal, Austraalias, tabas mind arusaamine, kui kaugel see ikkagi on. Eksootilised puud, pisikesed erksavärvilised linnud – Eestis selliseid pole. Ja ma mõtlesin, et Jumal küll, mida pidi üks inimene nii kaugel ja hoopis teises maailmas üle elama teades, et ta enam kunagi ei näe oma peret ega riiki. Ma nutsin siis. See oli nii südantlõhestav. Vaat sulle Herne ja vaat sulle Sydney.»

Armastus Eesti vastu

Olgale meeldivad Supilinnas paljud asjad: selle eriline vaim ja subkultuur, mitmekülgsed loominguilised inimesed, linna ja maa kooslus, jõe ja metsa lähedus.

Kellel on Supilinnas hea elada?

«Kassidel. See on täiesti kindel,» – naerab Olga rõõmsalt. Kindlasti ka lastel ja loominguilistel inimestel.

Ta räägib erilise tänutundega Hannesest ja Reedast ning nende lastest Karlit ja Evast, kelle sõprus aitas tal avastada Eestit ja eestlasi. «Nende poolt on alati olnud huvi minu kui venelase, venemaalase, moskvalase vastu ning väga palju headust, soojust, hoolivust ja soovi avada, näidata ja jutustada,» räägib Olga.

«Minu rahutu Moskva hing puhkab just Supilinnas,» jätkab ta. «Supilinnas on mul alati naeratus näol. Kui inimeses on kübetki romantilisust, siis Supilinna pole võimalik mitte armuda.»

Inga Külmoja

Kellel on Supilinnas hea elada? «Kassidel,» vastab Olga.

Marja 32 saatuse määrab inimeste ükskõiksus ja minnalaskmine.

Kristjan Teedema foto

Ühe laguneva maja pikk logiraamat

Paljude supilinnaste tee viib tihti mööda Marja 32 majast. Kurb on vaadata, kuidas kunagisest kenast pööningukorrusega elamust, millel vanust üle saja aasta, on viimase kümnekonna aastaga järele jäänud vaid varemed.

Maja vilets seisukord on paar korda jutuks tulnud Supilinna Facebooki grupis. Näib, et hoone aeg on lõplikult ümber saamas. Paraku ei jää kõrvaltvaatajail üle muud, kui lihtsalt südant valutada ja kahjumeelt tunda.

Olgu mälestuseks siis vähemalt väike ülevaade tema ajaloost.

Esimene omanik oli puusepp

Maja 32 krunt on üsna vana. Esimesed teated sellest pärinevad 19. sajandi esimesest kolmandikust. 1828. aastal kinnistas Tartu raad puusepp Kuprian Jegorovi omandiõiguse elamule, mis kujutas endast ühekordset laudkatusega ehitist. Majas oli elamiseks kaks ruumi, kasutada oli ka pööning. Ka oli krundil lehmalaud, tall ja juurviljaaed.

1835. aastal läks maja enampakkumisele, mille võitis omaaegne Tartu ülikooli rentei- ja ökonoomiasekretär Johann Friedrich Vorthmann. Ka tema valduses see krunt koos majaga kaua ei olnud.

1840. aastal müüs Vorthmann selle Võrust pärit Vassili Kosabruhovile, tema omakorda 1876. aastal Ivan Slabosjorevile.

1886. aastal omandas krundi koos hoonetega filosoofiaajaloolane, Tartu Ülikooli professor Gustav Teichmüller. Temal oli kinnisvara lisaks Marja tänava majale ja krundile veel mujalgi, näiteks Jakobi ja Kivi tänaval. Marja tänava maja üüris ta välja. Professor suri 1888. aastal, lesk ja lapsed müüsid krundi koos majaga maha veel samal aastal. Uueks omanikuks sai Voldemar Sturm.

1891. aastal müüdi omand Nikolai Rah-

manovile, kes oli sündinud 2. märtsil 1874. aastal ja kes oli ostmise ajal veel alaealine. Seetõttu tuli hooldajatel, kellest üks oli Nikolai ema Darja, küsida tehinguks luba linna vaeslastekohtult. Luba anti.

Uus elumaja

1895. aastal tunnistati Nikolai Rahmanov täisealiseks. Ta elas koos emaga endiselt Marja tänavale ostetud majas. Kuna elamu oli juba vana ja amortiseerunud, võeti plaani uue ja ruumikama ehitamine.

1897. aastal saigi uus pööningukorrusega elumaja valmis. Majas oli neli kööktuba ning kaks suuremat korterit, kus oli eraldi köök ja tuba. Osa tubadest üüriti välja, majja jäi elama ka Nikolai oma abikaasa Mariaga ning Nikolai ema Darja.

Elu Marja tänava majas siiski väga pilvitu ei olnud.

Nikolai Rahmanov nakatus joomatõppe. Asi oli koguni nii hull, et 1920. aastal saatis abikaasasa Maria palvekirja kinnisvatusosakonda ning palus, et Marja tänava kinnisvara ei müüdaks, võõrandataks ega koormataks võlgadega seni, kui seal elab Nikolai ema Darja. Ning et pärast tema surma küsitaks kinnisvaratehinguiks luba Nikolai abikaasalt Marialt. Naine tõi oma soovi põhjenduseks abikaasa suure kire viina vastu. Ta kartis, et abikaasa võib viinaraha saamiseks oma vara ilma naise ja ema teadmata maha müüa. Ema ja abikaasa suutsidki õnneks olukorra kontrolli all hoida ja Nikolaid rumaluste tegemisest päästa.

Lesk päris võlad

Nikolai Rahmanov suri 1932. aastal. Peres lapsi ei olnud ning kruntrendi õiguse maale ja omandiõiguse hoonetele päris lesk. Maja kuuest korterist oli viis välja üüritud, ühes elas majaperenaine. Tema kasutada oli ka juurviljaaed. Üürilisteks olid

enamasti juhutöölised. Paraku päris lesk koos majaga ka sellel lasuvad võlad, kokku 958 krooni. Majaomanike panga ees oli võlgnevus kõige suurem – 483 krooni, eraisikutele 200 krooni, Nikolai Rahmanovi matusekuludeks oli laenatud 250 krooni. Lesel võlgade maksmiseks raha ei olnud. Võlgade osaliseks tasumiseks müüdi osa krundist 500 krooni eest maha.

1940. aastate natsionaliseerimised maja ei puudutanud ning see oli endiselt Maria Rahmanova ainuomanduses. 1948. aastal müüs ta mõttelise poole talle kuulunud kinnisvarast maha. 1949. aastal müüs ta ära pööningukorrusel asunud kööktoa, ostja sai enda käsutusse ka ühe puukuuri ja ühe juurvilja hoiruumi keldris. Maria valdusesse jäi veel 3/8 majast. Sellest kinkis ta 1950. aastal ära esimesel korral asunud kööktoa ning 1952. aastal veel ühe kööktoa. Viimane kingisaaja kohustus kinkijat tema eluajal ülal pidama. Seda kohustust tal väga pikka aega täita ei tulnud, sest Maria Rahmanova suri 1952. aasta detsembris. Temale kuulunud 1/8 mõttelist osa majast läks riigile.

Pärast seda suuri muudatusi ega ümberehitisi Marja 32 maja juures ette ei võetud. Majas olnud korterid vahetasid aja jooksul korduvalt omanikke. 1975. aastal oli omanikke viis, samapalju ka 1993. aastal.

Ükskõiksus

2000. aastail jäi maja tühjaks, viimase hoobi andis tulekahju.

Omanikud võivad oma varaga ümber käia kuidas soovivad, kas või sellel laguneda lasta, sest eraomand on ju püha. On aga väga kahju, et see tsariajal ehitatud ning mõlemad ilmasõjad, ja nõukogudeaja üle elanud maja saatuseks on lihtsalt hävida.

Ustav Kõuts püsib 60 aastat meeles

1949. aasta kevadel kolis meie perekond elama Tähtvere tänavale majja number 2. Korter asus vanas puumajas. Kaks tuba ja köök pakkusid küllaldaselt ruumi.

Varsti pärast sissekolimist seisime aga ootamatu probleemi ees: koos meiega jagas sedasama eluaset tohutu suur rotiarmee. Öösiti oli igast nurgast kuulda mööbli närimist, rotte võis leida toidukapist ning nad ei peljanud öösiti isegi voodisse ronida.

Hakkasime üles seadma rotilõkse, paigutasime mürki, kuid ei miskit. Ühel päeval tõi ema koju kassi, aga järgmisel ööl oli see kass rottide süül otsa saanud. Vae ne kiisu!

Siis sai vanaema ühe oma tuttava käest teise kassi. See oli suur, väärika näoilmega kõuts. Ta nimi oligi Kõuts.

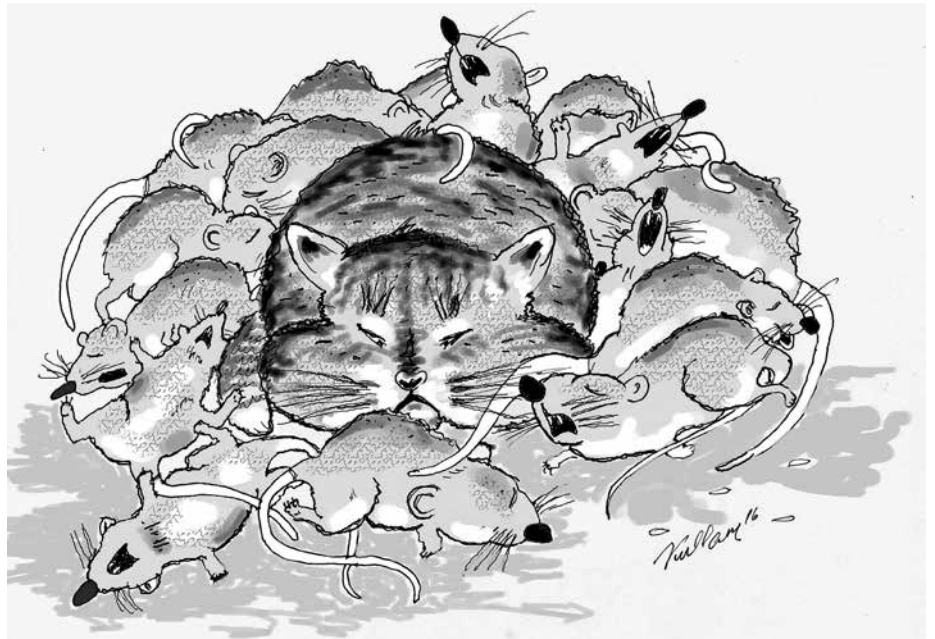
Kui panime talle toidupala ette, siis esiti kiikas ta seda, pea viltu nagu mõeldes, et kas tasub ikka süüa. Seejärel tõmbas toidupala käpaga endale nina ette ja hakkas nosima.

Õhtul heitsime äreva tundega magama. Möödus öö. Hommikul ärgates ruttasime kööki, et näha mis on saanud Kõutsist.

Meile avanes tohutu lahinguväli: kõõgi põrand oli surnud rotte täis. Nende keskel magas Kõuts kerratõmbunult rahulikku und. Vanaema korjas rottide laibad ämbris ja sättis need viimsele teekonnale.

Sellest päevast alates sai sellest kassist meie perekonna kõige tähtsam liige. Rottide arv hakkas jõudsalt vähenema, hiirekuningast sai rottide hirm. Nii möödus seitse aastat.

Siis saabus aga olukord, kus olime sunnitud Kõutsi ära andma. Hakkasime otsi-

Hiirekuningas pärast rasket lahingut.

Raivo Kullami joonistus

ma talle head kodu. Vanaema otsustas ta lõpuks viia ühte tallu Tähtvere vallas, kus elasid hoolivad inimesed. Suve lõpupoole panimegi Kõutsi ühte punutud korvi ning katsime selle pealt riidega.

Minna tuli kolm kilomeetrit Tallinna maanteed pidi linnast välja. Päike paistis sel päeval soojalt, kuid meeleolu oli kurb.

Kui Kõuts oli uues kodus korvist välja tulnud, vaatas ta vanaemale pikalt otsa ning seadis end siis tema jalgade peale nurruma.

Imelik, vist esimest korda kuulsime Kõutsi nurrumas. Kass tahtnuks nagu vanaemale öelda, et ainult tema on talle kõi-

ge tähtsam ning ärgu me jätku teda sinna.

Möödus umbes kolm nädalat, siis juhtus midagi ootamatut.

Hommikul poest tulles nägi vanaema lahtijäetud köögiakna peal üht kõhnunud kiisut, kes hoolega oma kasukat puhastas. See kass oli väga meie Kõutsi moodi.

Jah, muidugi oli see meie Kõuts, kes oli oma pikalt otsirännakult tagasi koju jõudnud ning nüüd rõõmsa näu-u-uu-ga vanaema tervitas.

Sellest ajast peale jäi Kõuts kuni oma elupäevade lõpuni meie perre.

Raivo Kullam

Selts paneb Supilinna inimesed ja nende lood raamatusse

Armastame Supilinnast mõelda kui väikesest ja ühtehoidvast kogukonnast, mis meenutab pigem küla- kui linnaihiskonda. Siin tunneb naaber naabrit, küla hoiab isegi lapsed ning ka su lemmikloomad on teises peres teretunud.

Eks igaüks meist teab, kui palju sellest Bullerby küla unistusest tegelikult tööle vastab. Kokkupuude kohaliku kogukonnaga on meil igal ühel erilmeline. Supilinlastega juttu puhudes on aga mitmel korral tulnud kõne alla see, et võiksime oma väikeses linnas üksteist veelgi paremini tunda. Näiteks: nii tahaks ju teada, kes see punase patsiga noorik seal kõrvalmajas on, aga niisama tutvust sobitama minna tundub imelik.

Kui ükski ei tihka minna, siis saame sellegi asja vast üheskoos aetud. Supilinna selt-

sil on kavas hakata kirjutama supilinlastest portreesid, mida võiks avaldada esialgu veebis ning hiljem, kui on piisavalt palju lugusid koos, need raamatuna välja anda.

Kümme aastat tagasi ilmutas Supilinna selts mälestuste kogumiku «Supilinn minu elus». Tookordne raamat koosnes seltsi korraldatud mälestuste kogumise võistlusele saadetud töödest. See hõlmas väga erilmelisi ja eri ajastuid kajastavaid lugusid, mis andsid hea pildi Supilinna varasemast elust.

Seejärel mõte on saada võimalikult esinduslik ülevaade sellest, kes just siin ja praegu Supilinnas elavad. Sellisena oleks meie kogumik ainulaadne ka teiste Eesti paiku hõlmavate mälestusteraamatute seas.

Supilinna selts kutsubki nüüd üles kõiki, kel on ettepanekuid, kes Supilinna inimestest või peredest võiks kogumikku pääseda, jagama oma ettepanekut elektronposti aadressil info@supilinn.ee või paberil seltsi kirjakaasti Herne 13.

Ettepanek võiks sisaldada ka lühikest põhjendust selle kohta, miks just see inimene või pere laiemat tutvustamist vääriks. Juhul, kui ettepaneku tegija teab ka nende inimeste kontaktandmeid, siis võiks need lisada.

Saagem omavahel paremini tuttavaks ning talletagem üheskoos Supilinna tänane päev ajaloo tarvis!

Aliis Liin,
Supilinna seltsi juhatuse liige

Rohekonn Supilinna tiigis hoogsalt ujumas.

Linda Puusalu foto

Supilinna konnakoos kui suur varandus

Olen täheldanud, et kõigile tartlastele ja spordisõpradele hästi tuntud Supilinna tiiki on viimasel ajal meedia huviorbiiti sattunud peamiselt kahes äärmuslikus võtmes: ehitustöödele ette jääva kinnikasvanud lombina[1] või väärtusliku elupaigana, kus elab Eesti ainus järvekonnade asurkond[2].

Esiteks tuleb kummutada ajakirjanduses kohatav valearusaam, et järvekonn on hübriidsete veekonnade ristumisel tekkinud[1],[2]. Tegelikult on tegu ikkagi täiesti eraldiseisva liigiga.

Eestist võib leida kolme erinevat liiki rohekonnasid – järvekonna, tiigikonna ja kahe esimese ristumisel tekkinud veekonna. Järvekonna looduslik leviala jääb meist natuke lõuna poole, kuid teadmata põhjustel 1925. aastal indroductseeriti sadakond isendit Raadi järve[3], mille ümbrusse nad mõneks ajaks ka elama jäid.

Emajõe luhal, Tartu konservitehase all olevat veel 20. sajandi teisel poolel olnud järvekonnade arvukas ja vali asurkond. Kohalikud aga kaevelnud tekkiva lärmi üle, mille peale antud piirkonda pritsiti DDT-ga, ja sellele järgnes vaikus[4].

Teisalt puuduvad praegu piisavad tõendid väitmaks, et järvekonna endiselt siin kandis üldse kohata võib. Fenotüübilised määramistunnused on rohekonnaval kyll olemas, aga ebaselged üleminekupiirid ja keerukas sigimisviis vähendab nende usaldusväärsust. 1997. aastal tehtud uuringus tõestati kyll elektrofeesi meetodiga, et Supilinna tiigis elutseb kaks erinevat rohekonna liiki, kellest üks on nõ puhas liik ja teine hübriidne, kuid kahjuks ei saa kindlalt väita, kas puhta liigi näol on tegu järvekonna või tiigikonnaga[4].

Põhimõtteliselt on võimalik, et teatud

geenikombinatsioonidega veekonnade populatsioonid on võimelised andma järglasi, kes on fenotüübililt järvekonnadega sarnased, kuid sellised järglased poleks väga elujõulised ja tihti suguküpsuse saabumiseni ei ela.

Eesti eluslooduse andmebaasidest ühtegi kinnitatud järvekonna leidu sellest sajandist igal juhul teada pole. Samuti ei leitud liiki GEO elurikkuse päeval, kui 2010. aastal Tähtvere spordipargi alade ja dendropargi liigirikkust teadlaste ja vabahtlike koostöös uuriti. Kyll aga leiti seal 455 liiki erinevate taksonite esindajaid[5], kes ka kõik elamiskõlbulikke tingimusi vajavad.

Tegelikult see, kas Supilinna tiigis järvekonna elab või ei, pole minu meelest peamine. Palju olulisem on see, et tiik on osa Emajõe ökoloogilisest võrgustikust.

Biodiversiteedi hoidmise seisukohalt on oluline säilitada võimalikult mitmekesine maastik linnas ja selle lähedal. Tartus pole rohkem suuri seisvaid pinnaveekogusid peale Anne kanali, Raadi järve ja Supilinna tiigi. Seega on tegu Emajõe rohekoridori olulise fragmendiga, mis on igal juhul väärt kaitsmist ja hoidmist ning mille hoolimata linna vahetust lähedusest on omaks võtnud mitmed looduskaitsealused ja/või väheneva arvukusega liigid.

Näiteks võib sealkandis toitumas näha vähemalt nelja liiki nahkhiiri (veelendlasti, põhja-nahkhiiri, suurvidevlasi ja pargi-nahkhiiri), kes kõik kuuluvad looduskaitse II kaitsekategooriasse.

Lindudest võib tiigil ujumas näha II kategooriasse kuuluvat laululuike või pesitsemas Eestis langeva arvukusega naerukajakaid.

Kui veekogu veel lähemalt uurida, võib kohata sinna sigima kogunevaid rohu-

konnasid, tiigikonnasid ja veekonnasid, kes kõik kuuluvad Eestis III kaitsekategooriasse.

Need, kellel julgust jalgupidi vette ronida, võivad tiigis näha kokresid ja mudamaime ning veesalgrootutest näiteks vesimardikaid ja kerakarpe.

Kirevaid tegelasi elutseb seal muidugi veel, aga kahjuks ei jõua kõiki siin ette loetleda.

Kuna Supilinna tiik on mugavalt lähedal, siis on igal lugejal võimalik juba nimetatud ja ka nimetamata jäänud liikidega ise tutvuma minna.

Miks mitte otsida kapist välja kummikud ja minna iga mõne aja tagant tiigi ümbrust uuristama. Vaadata, kuidas kajakad pesituskolooniatesse kogunevad või taimed ühekaupa õitsemata hakkavad. Kuulata konnakoosi ja jälgida oma silmaga, kuidas paari nädalaga saavad kudupallidest kullused, kes mõne kuu jooksul läbivad moonde ja muutuvad väikesteks konnadeks.

Kulleste ja teiste pisemate loomade lähemal uurimiseks tuleks kasuks ka väike klaaspurk, ja kindlasti tuleb kõik loomad pärast rahulikku silmitsemist tagasi tiiki lasta.

Kevad on hoogu kogumas, aeg nühkida silmad talvisest unehärmast puhtaks, ajada kõrvad kikki ja kogeda seda mitmekülgset elurikkust, mis Supilinna tiik ja selle ümbrus pakuvad!

Linda Puusalu,
TÜ zooloogia magistrant

1. Postimees 26.aug 2014
2. Eesti Loodus 2001/4
3. Aul, J. 1931. Kodumaa neljajalgused
4. Eesti Loodus 2000/1
5. GEO 2010/6

Rajameister ise uisutamises ei hoolinudki

Alari Ilves rajas detsembris Supilinna tiigile 400-meetrise uisuraja ning hoidis selle lumest puhtana kuni sulailmade saabumiseni jaanuari lõpus.

Miks te, Alari Ilves, sellise asja ette võtsite? Väikseid platsikesi on seal tiigil ennegi uisutamiseks lahti aetud, aga selline ring oli esmakordne.

Kaks asja: olen juba lapsest peale uisutanud. Tõsi, ainult harrastajana, nii et uisurada tundub millegi loomuliku ja vajalikuna – kui on korralik jää, tuleb teha! Lapsepõlvkodus sai tiigi uisuteele ka pesusinega jooned veetud ning seal siis sõitsime võidu. Ma töötasin ka pikka aega Soomes. Kuna seal on üldrahvalikud rajad, siis nendel sõitmine on väga levinud ja tavaline.

Teiseks – hea on ise teha, ise käed külge panna. Kui aastavahetusel külmaks läks ja lund ka tuli, siis oli lihtne võtta labidas ja minna vaatama, kas saab asja. Sai küll.

Kas abi pakuti?

Päris palju. Ükskord läksin pärast lumesadu kohale, aga juba oli keegi raja lahti lükanud. Ega ma tollest lükkajast teagi muud, kui et oli üks kaabuga mees, kes ise ka sõitmas käis. Ja siis tuldi veel lapse ja väikse labidaga. Et seni, kuni laps ringi tuuritas, lükkas ema suure tüki jääd lahti ... Lapsed käisid samuti lükkamas. Räägin sellest, sest ka väikegi abi on suur asi.

Kas aitaks, kui labidas kohe sealtsamast võtta oleks?

Ei tea. Labida edasi-tagasi tassimine oli selle asja juures kõige väiksem mure. Aga jah, kui oleks neid abilisi rohkem olnud, siis ehk mõnest kõrvalmajast oleks ker-

400 meetrit puhast uisurõõmu Supilinna konnatiigil.

Alari Ilvese foto

gesti labida ka laenata saanud. Tiigi äärde pole labidat kuhugi jätta, läheb kaduma.

Kas uisutajad ütlesid ka, kust nad tulevad?

Käidi igalt poolt Tartust, aga ka näiteks Saadjärve äärest. Uisuradu ju ei ole. Ja looduslik jää nõuab kindlaid olusid.

Palju ise sõitma jõudsite?

Esimest korda käisin uisutamasa 31. detsembril.

Lund tuli ajada aga sageli, sest ka väike lumi tuleb ära ajada, muidu jääb see jää külge kinni ja siis on töö veel raskem. Sõltuvalt lumest, võttis puhastamine ise kaks-kolm tundi aega. Pärast seda enam sõitma minna ei viitsinudki. Mulle oli peaasi, et sain värskes õhus olla!

Uisutamine ise ei olnud mulle eesmärk omaette. Sõitsin küll, seda ma ju oskan. Teisi uisutamasa näha oli aga väga tore – oli tunne, nagu oleks endalgi uisud all.

Kui tuli väiksem lumekirme, siis peale

ajamist käisin küll sõitmas. Või kui sõber Alar mind kaasa võttis.

Mida teha, et selline rada iga-aastaseks muuta?

Ilm on esimene asi.

Aga mida veel saab teha? Oleks hea, kui leiduks rohkem inimesi, kes on kindla peale valmis kaasa lööma, keda saaks paluda. Sest siis, kui lund tuleb, siis alati ise ei saa ju minna. Kui oleks kellelegi helistada, oleks see suur abi.

Soojaks läks 26. jaanuaril, aga pärast seda muutus ilm jälle külmaks. Kas uus külm enam uisurada lahti ajada ei lasknud?

Ei, seal ujutas ikka nii üle, et see uus kirmetis ei kannatanud enam peale minna.

Loodame siis parimat tuleval aastal!

Küsinud

Asko Tamme

Minu Supilinn

Ma ei tea, kuidas, aga Supilinna minnes lülituvad mu argipäeva meeled alati välja. Hörk lõhn hõljub õhus ja suhu tuleb supi maitse.

Kartulid, kaalikad, porgandid, kapsad – kõik need juurviljad lendavad silme eest mööda. Ja kui mult siis küsida, kas ma tahaksin kommi või jäätist, ütlesin ma: «Suppi!» Ise teadmata, mille vahel mul valida on.

Vahepeal olen tähele pannud, et ka aastaajad mõjutavad Supilinna.

Kevaditi tunnen kasvava muru lõhna, märkan kevadekuulutajaid, ja isegi, kui ma ei kõnni Emajõe ääres, ent kuulatan hoolikalt, on kosta jääst vabaneva vee vaikset liikumist.

Suvel on mõnikord nii palav, et porgandid hüppavad maa seest välja, et jahedamasse kohta varju minna. Aga kui nendega ühes peenras kasvab till, siis pole muret: porganditele on till ju teada-tuntud vihma-, päikese- ja tuulevari.

Sügisel on tunda väikseid tuuleile, mis igasuguseid lõhnu laiali kannavad. Vahel kõditab sõormeid kaneeli lõhn. Langevatest lehtedest tekivad tuule abil väikesed tornaadod, mis küll linna ei purusta, aga on lihtsalt vaatamist väärt.

Talvel hõljub Supilinna kohal tugev uhhaa-hõng ja terve ümbruskond on valgeid suhkrumägesid täis. Noh, tegelikult on see ju lumi, aga on ju vahva mõelda, et tegu on suhkruga.

Igal aastaajal on oma lõhn ja maitse, omad trikid ja veidrused. Aga kõige parem koht, kus neid tunda ja näha saab, on Supilinn!

Jakob Veske,

Tartu Katoliku Hariduskeskus

5. a klass

Jõmmu 10 aastat ehk

Jõmmu saab kohe 10-aastaseks. Sünnipäevapidu leiab aset volbriõhtul, 30. aprillil Lodjakojas. Enne seda toimub traditsiooniline jalkalahing – Lodjaselts versus Supilinna selts. Kõik on oodatud mängima, kaasa elama ja peole!

Jõmmu ehitamise mõte sündis Emajõe kaldal Supilinna vanimas mantelkorstnaga majas, millesse meie noor pere uue aastatuhande alguses elama asus.

Tol ajal oli Emajõe tänav Tartus ainus paik, kus sai elada otse jõe ääres. See meeldis meile hullupööra. Vaatad aknast välja, sügisel näed jääd tulemas ja kevadel minemas ning seejärel veidraid ja vähemveidraid paate ja laevukesi jõeel sagimas. Tekib ju tahtmine ise ka jõele minna ja vaadata, kuhu see jõgi siis välja viib!

Jõmmu ja tünn

Kui lodjaehitusele linnavalitsuse toetust kauplemas läksime, võis see linnaisadele paista üsna hull plaan. Hakata Tartus, sügaval sisemaal, ilma mingi ettevalmistuse- ta keskaegsel moel puulaeva ehitama!

Meie õnneks olid tollal Tartut tüürimas julge vaatega ja keskmisest seiklushimulisemad juhid. Abilinnapea Hannes Astoki eestkostel esitlesime oma entusiastlikku plaani linnapea Andrus Ansipile. Viimane sobras mälus, ja talle meenus meie varasem ettevõtmine: Aura konkurent, vee- ja tervisespordikeskus «Aura Ära» ehk Emajõeel seilanud parv, millel paiknes koos sõpradega meisterdatud kumblustünn.

Sama tünniga olime juba jõudnud ka Otepäälle suurtele suusavõistlustele kaasa elama. Kumblustünnist suusaraja äärde jooksvad supelriietes fännid osutusid tookord telekanalite jaoks sportlastest vaat et köitvamakski. Pärast rahvusvahelist telekajastust puhkes Eestis ja Skandinaavias suur kumblustünnide buum.

Ansipi arutlus käis umbes nii, et ühe veekindla ümmarguse asja olete valmis ehitanud ja sellega kära tekitanud, ehk saate siis veidi suurema «tünniga» samuti hakkama.

Ja kui Tartu linn oli juba otsustanud lodjaehitust toetada, panid öla alla ka Euroopa Liit, Tele 2, RMK ja A. Le Coq. Ei või ealeski teada, kuidas nooruspõlve lõbusad ettevõtmised võivad tulevikus kasuks tulla!

Jõmmu ja sõbrad

Jõmmu sünnid ei läinud siiski libedalt.

Kui oleksime ette teadnud selle keerukust, oleksime valinud lihtsama seikluse. Aga õnneks ei teadnud. Ja õnneks leidis palju sõpru-toetajaid, kes häda korral

Lodja sünnid oli otsekui õnnelik juhus, teisalt raske töö, mis ei läinud sugugi libedalt.

Eesti Lodjaseltsi foto

appi tulid.

Aitas ka õnnelik juhus. Kord üsna laevaehituse alguses astus Lodjakotta sisse varem võõras härrasmees ja ütles: «Vaadake, poisid! Laeva diametraaltasapind määratakse kindlaks nii ja nii...»

See oli väga lihtne õpetus, aga me ei teadnud seda. Diametraaltasapind tagab, et laev tuleb sümmeetriline ja sõidab otse, mitte ringiratast.

Jõmmu sõidab ilusti otse. Aitäh, Kaspia laevavabriku kogemusega Ants Truus! Aitäh ka kõigile ehitajatele, toetajatele ja vabatahtlikele, keda oli rohkem kui 150!

Pärast vette sulpsatamist 29. aprillil 2006 on Jõmmu kõige suuremateks toetajateks olnud aga reisijad – algusaastatel oli neid veidi alla 10 000 aastas, hiljem palju rohkem. Nii et esimese kümne aastaga on Jõmmu sõidutanud vähemalt Tartu linna jagu reisijaid! Huvitav, kas järgmise kümnendiga õnnestub sõidutada Tallinna jagu?

Jõmmu ja kino

Jõmmuga on sünnist saadik kino saanud. Kinobuss ja Lodjaselts on olnud kuidagi samal lainel ning koostegemistest on sündinud vägevaid ettevõtmisi. Võiks öelda, et isegi üheksandaid laineid.

2007. aasta kümnepäevane Kinolodja tuur Peipsi-Emajõe-Võrtsjärve sadamates, aasta hiljem kõiki Eesti maakondi läbinud Kinobuss-Rong-Lodi festival. Teineteist toetades õnnestus 2009. aastal lodjaga vallutada ka kunagine viikingite kants Novgorod.

Samal ajal kui Jõmmu ei pääsenud edasi Peterburist, ei pääsenud Kinobuss koos kärutäie Rändava Lodjakoja õpitubadega edasi Koidula piiripunktist. Mõlemad olid väga tahtekindlad, mõlemal oli raske, ja see teadmine aitas kannatusi kanda.

Pärast pea nädal kestnud asjaajamist pääses lodi lõpuks Vene siseveetele hiiglasliku puksiiri sabas, ametliku määratlusega «(lodjakujuliselt) ladustatud puitmaterjal».

Ka Kinobuss pääses pärast mitut ööpäeva Koidula piiripunktis konvoi saatel Novgorodi, aga ainult tollilattu. Saime kokku, olime rõõmsad ning otsustasime, et lähiajal enam idanaabrit ei külasta.

Jõmmu 10x10 meetrit puri-väliekraan on aga jätkuvalt valmis uuteks kinoseiklusteks.

Jõmmu ja muusika

Jõmmu armastab muusikuid, ja vastupidi. Kaunis lõõtsamäng, lodi ja tõrvalõhn kuulusid kokku juba eelmisel lodjaajal.

Alguses oli Jõmmu pardamuusik Asso Int, hiljem Toomas Oks. Suurem osa lodja meeskonnast mängib mõnd pilli. Ka Lodjaseltsi teiste liikmete seas on paljud muusikakalduvusega. Ansambli Pahad Seemned võib pidada lausa Lodjakoja majabändiks. Sagedaseks külaliseks lodjal ja Lodjakojas on olnud ansambel Pärnu Poisid.

Eesti ajalooliste laevade kultuuridesandil Läänemere sadamatesse 2010. aastal etendus igas sadamas lodjalael Annika Mändmaa ja Svjata Vatra seatud purjevar-

Lodi sündis Supilinnas

juteatrietendus, mis ammutas ainekse Eesti vanadest regilauludest.

Jõmmuga peaosas mängiti 2008. aastal Võõpsus teatritükki «Pristan» – Olavi Ruitlase kirjutatud etendusele löi laulud Aapo Ilves.

Laulud «Lodi tuu ja lodi vii» ning «Pristan» hakkasid hiljem elama oma elu, jõudes isegi võrokeelsele laulupeole.

Jõmmu ise on ka suurest laulupeost osa saanud, liitudes lõpusirgel Tule Tulemise põhilaevastiku Rumbjarni ja Turmaga.

Jõmmu viimaste aastate suurim muusikaseiklus oli Seto Folgil käimine – põnevaimad kontserdid jõudsid seal ka lodja pardale.

Pikisilmi ootab Jõmmu sellesuvist suur-sünnimust – Peipsi regatti ja laevafestivali, mis 7. kuni 16. juulini külastab teel Vasknarvast Värskasse iga päev uut sadamat! Lodi teeb igas sadamas sõite järvele ja on õhtul lavaks toredatele kontsertidele. Tulge sõitma ja kaema!

Jõmmu ja Rootsi printsess

Jõmmu mõtles, et tahaks viia pulmakinngi Rootsi printsessile. Mõeldud – tehtud!

Mustast tammest helmed ja paks villatekk hiiglaslikku laastukorvi pakitud, purjetati Stockholmi. Maabuti otse kuningapalee ees ja madruste rongkäik marsis torupillihelide saatel lossi väravani.

Valvur vaatas kahtlustavalt läbi väravavõre ja teatas, et kingitusest oleks tulnud aastake ette teatada. Meie nukrate nägudega madruseid nähes ta leebus ja ütles: «Heakene küll, tulge kolme päeva pärast tagasi!». Taas heisati puri ja seilati mööda kanaleid ja järvi koos viikingilaeva ja jahtaga Sigtuna alla. Hea tahte visiidile ja aega parajaks tegema.

Sigtuna oli ilus rahulik linnake, kus eestlased sõbralikult vastu võeti. Kohalikelt uuriti ettevaatlikult, et ega keegi kaduma läinud väravatest midagi mäleta. Keegi ei mäletanud minevikust midagi halba.

Kolmandal päeval oldi taas kuningalossi ees, jälle hüüdsid torupillid ja kink võetigi vastu. Noorpaar olevat parasjagu mesinädalatel. Aga printsessi tänusõnad tulid hiljem postiga järele!

Jõmmu, loodus ja lapsed

Kevad algab suurveega – siin-seal on veel lund, rohelist ei ole, aga kõik igatsevad loodusesse. Saaks kasvõi natukenegi tunda päikest ja kevade värskust. Lodjaga saab muretult luhtade avaral veteväljal jääpankade vahel triivida nagu turvalise saarega, mis on varustatud sooja koopaga.

Ilus on sõita vaikselt hommikul Ema-

jõel – päike tõuseb, jõgi lõhnab, linnud laulavad. Rüübata kohvi.

Või sõita hilisõhtuses tuledesäras, jõuda linnast välja pimedusse ja vaadata lodjale lesides tähistaevast. Jälgida hilisõhtutel jõe kohal sagimas nahkhiiri – märkamatuid kaaslasi, meie kõige lähedasemaid sugulasi Eesti loomariigis, kes päästavad meid sääseuputusest.

Vaadata masti otsast ääretut Suursood. Heita pilk hiiglaslikele luhtadele ja elada kaasa sealsele vilkale heinateole. Vette hüpata ja lodjale päevitada. Sügisel noppida soos jõhvikaid.

Miks üldse tekivad jõed? Kes siin elavad ja kuidas nad vee all hakkama saavad? Miks on jõed loodusele olulised? Kuidas on inimesed jõgesid läbi aegade kasutanud? Mida saan mina teha, et jõel oleks hea olla?

Kui pardal on taas üks põnevil kooliklass või lasteaiarühm, tudengid, pered, noored ja vanad, on küsimusi alati palju.

Looduslodja retked on Eestis ainulaadne retkede sari, mis aitab tundma õppida maitsi ligipääsmatute alade loodust. Looduslodja retked on KIKI toel toimunud juba kaheksa aastat ning rõõmustanud kohalikke nii Tartu-, Viljandi-, Valga-, Põlva-, Jõgeva kui Ida-Virumaal!

Jõmmu ja jõulud

Ükskord mõtles tookordne Supilinna elanik, Tartu jõululinnade korraldaja Tarmo Ladva, et võiks ikka midagi eriti veidrat välja mõelda. Näiteks võiks talvel keset Raekoja platsi seista purjelaeval.

Rääkis Lodjaseltsile. Loomulikult tuli nii ebatavaline plaan teoks teha! Hiiglakraanad vinnasid Jõmmu Ropka sadamas veest välja treilerile, napilt mahuti linnatänavatel keerama ja valgusfooride alt läbi. Enneolematu sai aga teoks – Jõmmu seisid keset Raekoja platsi, mast püsti ja tulepuri heisatud.

Vale asi vales ajal vales kohas äratas tõesti tähelepanu!

Jõululodi leidis kajastamist isegi BBC uudistes! Rääkimata rohkem kui 10 000 külastajast rohkem kui 50 eri riigist!

Jõululodi on Raekoja platsil olnud 2010., 2011. ja 2014. aastal.

Jõmmu ja perekond

Jõmmu esiema on 2004. aasta suvel Lohusuu ehitatud Peipsi lootsik Vilhelmiine Rääbis. Pärast Jõmmut lisandus 2009. aastal perekonda viikingilaev Turm.

2012. aastal algas Lodjakojas suure, kahemastilise lodja ehitus. Elu tegi aga korrektuurid – lodjaehituses tuli väike paus,

Esimese 10 aastaga on Jõmmu sõidutunud Tartu linna jagu reisijaid.

Margus Uudami foto

et päästa olemasolevad ajaloolised laevad.

2014. aastal lisanduski perekonda kaks raudlaeva – eestiaegne süvendaja Peipsi 1, millest pärast mitmekordseid ümberehitusi oli saanud Praaga ujuv piiripunkt ja mis nüüdseks on vormumas ujuvaks jõekultuurikeskuseks Sisevete Saatkond.

Ning 50 aastat vana reisilaev Vanemuine, mis pärast remondikuuri peaks leidma uue elu Noorte jõe- ja järvehuntide akadeemia ujuva õppeklassina. Kuniks talle õnnestub leida sobilikud mootorid – siis on juba tegu õppelaevaga.

Raudlaevade päästmine on lõpusirgel ja varsti saab jätkata suure lodjaga. Eesti Vabariigi 100. aastapäevaks võiks mõni nendest suurematest laevadest juba Peipsit künda. Seda enam, et väikesed poisid, kes Jõmmu ehitamise ajal veel kolmerattalitega ringi sõitsid, on nüüd juba kõikidest peajagu pikemaks sirgunud ning hoiavad hea meelega laeva tüüri.

Liisa-Lota Kaivo

Tunne jõge nagu oma püksitaskut

Emajõgi on Supilinna varandus ning suur osa supilinlastest oskab sellest lugu pidada. Jõekallastel joostakse ja jalutatakse, jões käiakse ujumas, sealt püütakse kala, seda kasutatakse sõudmiseks, aerutamiseks ja niisama paadisõiduks.

Sel saab ka uisutada ja suusatada ning selles võib talisupluse ette võtta. Hästi sobib jõgi loodusvaatlusteks ja üldse kõigeks, mis aitab inimesel püsida positiivsel lainel.

Emajõge ei tasu tõesti karta, seda tuleb hoopis tunda nagu oma püksitaskut!

Ujumine

Kõige muretum, eriti lastega, on ujuda linna ametlikes supelrandades: Supilinna pool vabaujulas ja Lodjakoja juures linnaujulas. Randades puhastatakse rannaliiva regulaarselt, samuti jõepõhja rämpsust, ja suvekuudel valvab ujujaid vetelpääste ning randadel hoitakse silma peal ka öisel ajal, et peletada läbustajaid.

Jões ujudes tuleb aga arvestada jõevooluga, mida teadjad oskavad ära kasutada – Emajõgi on nagu ujumistrenažöör, rahulikus tempos vastuvoolu ujudes püsib ujuja ühe ja sama koha peal ega pea mõtlema, millal tagasi pöörata. Vool toob randa pidevalt ka värsket vett.

Rannaala ja laevatee vahel on poid, et ujujad ei satuks laevateele. Väikelaste puhul tuleb arvestada, et nad ei käitu täiskasvanuina ning neid tuleb kogu aeg silmas pidada.

Emajõe keskmine kolmandik on laevatee ja seal ujumine on keelatud. Seega – üle jõe ujumine ei ole lubatud! See keeld on ujujate endi huvides, kuna paadijuhil on ujuja väikest peanuppu keeruline märkata, eriti hämaras.

Kalda ääres võib omal riisikol ujuda ka mujal kui ametlikus rannas, aga tuleb arvestada, et põhjas võib olla kilde ja lante.

Juba rohkem kui kümme aastat Emajõe jõe solki enam ei lasta (kui kuskilt torust midagi niriseb, siis see on pinnasevesi). Seetõttu on jõgi linna vahel puhas. Paar korda suve jooksul, Emajõe festivali ja Tartu Milli triatloni kõigile avatud ujumisetappidel on võimalik turvaliselt ujuda mööda laevateed Lojakoja juurest allavoolu kesklinna.

Paadisõit

Seadus ei käsi paadisõidu ajal päästeveste selga panna, need peavad olema pardal kättesaadavas kohas. Väikeste lastega või külmal ajal sõites on tark vestid siiski peale tõmmata – esiteks annavad need sooja, ja teiseks – õnnetus ei hüüa tules!

Keset Emajõge tohib ujuda ainult rahvapordiürituste ajal, mil jõgi laevaliikluseks suletakse. Pildil Tartu Milli igamehetriatloni start Sisevete Saatkonna juures 2015. aastal.

Liisa-Lota Kaivo foto

Paadijuhtidel tasub meeles pidada, et Tartu linna vahel – Valgeveski käänust Vabaujula ülemises otsas kuni Ropka sadamani – on keelatud teha laineid, et kaitsta supelrandu, kaldakindlustusi ja sadamates seisvaid paate. Pimedal ajal peavad jõel sõitvatel paatidel põlema navigatsioonituled. Ja viisakas oleks mitte sõita kalaõngedesse.

Jõejääl käimine

Talviti armastavad Supilinna ja Ülejõe elanikud üle jõejääd otsekaid teha. Talvist jõejääl käimist ei ole seni reguleeritud, välja arvatud see, et sel talvel keelas Tartu maavalitsus avalike ürituste korraldamise jõejääl. Omal vastutusel jõejääl viibimist ei keelatud, kuna seda oleks raske kontrollida.

Ehk oleks siiski kõige õigem talvist jõelkäimist kuidagi reguleerida. Näiteks teha ametlik järelevalvega talitee Marja ja Liiva tänava vahele, kus talviti tavaliselt kõige esimesena mitteametlik jäätee tekib.

Talvel kaanetuvad veekogud on põhjamaade unikaalsus, ja juba aegade hämarusest asendasid talvised jääsillad jõgedel suviseid üleveoparvi. Ka ei olnud vanasti kaupade vedamiseks paremat ja siledamat teed kui jõejääl. Jõejääl käimine on Eestis põline traditsioon.

Samuti on Tartu ajaloo olnud uisuplatsid just Emajõel, platside pidamise lubasid on ettevõtlikele linnakodanikele väljastanud linnavalitsus. Küllap sellise loa andmisega tagati ka uisutajate turvalisus.

Jääliikluse ametlik korraldamine Emajõel tõstaks kindlasti veeohtust ja võiks olla üks Tartu eripära.

Kuni aga inimesed jõge oma teadmiste järgi ületavad, siis tasub teada kohti, kuhu kindlasti ei tohi kõndima minna ka kõige käre dama kül maga.

Ohtlikud kohad on: jõkke suubuvate torude ja kraavide suudmeala ja nendest allavoolu jääv ala kalda lähedal;

Emajõe tänava kaldakindlustuses asuvas vaateplatvormist allavoolu kalda lähedal, kuna jõkke ulatuv rajatis tekitab turbulentsi ehk veekeeriseid;

Vabaduse silla lähistel, kuna jõe kitsendus ja põhjas olevad varemed tekitavad samuti tugevat turbulentsi;

Kaarsilla lähistel ja seal allavoolu kuni sadamateatrini, kuna põhjas olevad varemed tekitavad keeriseid ja jõgi on surutud tavalisest kitsamasse voolusängi, ka on püstloodis kaldakindlustustest võimatu üles ronida ja kaldale pääseda;

kevadadel muutub jõejääl varakult ohtlikuks Büroohotelli ja Tartu ülikooli spordihoonet vahel, Kroonuaia sillast ülesvoolu lugedes kolmanda trepi juures, kus jõgi end jõe põhjas olevast tundmatu päritoluga müürist üle pressib ja altpoolt aktiivselt jääd sulatab.

Teadlikumad jääsõbrad, näiteks kalamehed, tavatsevad jääle kaasa võtta alati jäänaaglid, mis on igati tark tegu.

Liisa-Lota Kaivo

Supilinna nahkhiired naudivad Emajõe kohal lendu

Kindlasti on supilinnalased märganud nahkhiiri hämaras majade vahel või tänavate kohal lendamas. Kõige suurem tõenäosus Supilinnas nahkhiirt kohata on aga suvel, valgetel öödel Emajõe kaldalalutades.

Nahkhiirte toitumispaik on Emajõgi. Jõe veepeegli kohal lendavad veelendlane ja tiigilendlane, mõnevõrra kõrgemal armastavad tiirutada põhja-nahkhiir, pargi-nahkhiir ja käabus-nahkhiir, tehes lennukaari nii vee kui ka maa kohal. Suurvidevlane aga tuhib küirelt jõe kohal umbes 10 kuni 15 meetri kõrgusel.

Selline nahkhiirte rohkus ja haruldaste liikide esinemine ei ole Eesti linnades tavaline. Hea lennuvõime tõttu koonduvad nahkhiired **öösel** ainult kõige parematesse toitumispaikadesse. Kui Tartus poleks putukarohket jõge kaldapuudega, oleks siin nahkhiiri tunduvalt vähem. Lisaks on Emajõgi nahkhiirtele lennukoridoriks, mida mööda liigub rände ajal läbi Tartu palju nahkhiiri ka neist liikidest, kes paiksest siin ei ela.

Päeval on nahkhiired varjekohtades, mis võivad asuda toitumispaikadest üllatavalt kaugel, mõnel liigil isegi üle 10 km kaugusel. Näiteks on meie kõige suurem nahkhiir, suurvidevlane, tuntud pikamaalendur. Nahkhiirte peidukohad on suvel tavaliselt puudes või hoonetes.

Vahel ei tea inimesed üldse, et nende maja seinu või katuse vahel elutsevad nahkhiired. Mõnikord aga märgatakse nahkhiirte tiirutamist ümber maja, leitakse allakukkunud poeg või ollakse pidevalt häiritud nahkhiirte krabistamisest ja piiksumisest.

Teated nahkhiirtest on oodatud meile nahkhiir@elfond.ee või aadressile: Eestimaa Looduse Fond, Lai 29, Tartu 51014. Ka võib helistada 7 428443. Sel pildil on põhja-nahkhiir.

Lauri Lutsari foto

Seetõttu tuleb nahkhiireuurijatel ja looduskaitsjatel selgitada nahkhiirte eluolu, vastata küsimustele, põhjendada nahkhiirte kaitsmise vajadust, püüda hajutada mitmesuguseid hirme. Eks ikka tundub hirmuäratav see, mida hästi ei tunne või mida pimeduses ei näe. Aga karta nahkhiiri pole vaja, inimestele kallale nad ei kipu ja auku seinu sisse ei näri. Neil on oma koht looduse majapidamises eelkõige putukate sööjatena.

Siiski ei maksaks palja käega haarata nahkhiirt, kes on sattunud kellegi eluruumidesse. Kuna haaraja on nahkhiirele ründaja, laseb nahkhiir enesekaitseks käiku oma teravad hambad ja treenitud häälepaelad. Paremini lasta nahkhiirel ise ronida mõne riideeseme peale ja panna ta koos sellega näiteks kingakarpi. Karbiga saab nahkhiire viia sellisesse kohta, kust teda kassid kätte ei saa ja kust avaneb tal võima-

lus pimeduse saabudes lendu minna.

2014. aastal teatati nahkhiirtest Herne tänava ühe maja seinas. Uurimisel selgus, et maja laudvoodri all oli nahkhiirte poegimiskoloonia. Loomad väljusid õhtuti oma varjupaigast voodrilauas oleva pisikesse ümbara augu kaudu.

Ultrahelidetektoriga määrati nahkhiire liik – põhja-nahkhiir. Kahjuks ei õnnestunud koloonias elavate loomade arvu selgitada, sest uurija saabumise ajaks olid pojad juba piisavalt suureks kasvanud, lendama õppinud ning koloonia oli muutunud asukohta. Mujalt on teada, et põhja-nahkhiirte koloonias on tavaliselt emasloomi 30-40 ringis. Pojad sünnivad juuni lõpus, enamasti kaks poega igal vanaloomal. Seega suureneb koloonia suve jooksul märgatavalt.

Ka **talvel** vajavad nahkhiired varjupaiku. Siis on nahkhiired suurema osa ajast tardunes ega liigu. Talvel pole Supilinnast nahkhiiri vististi leitud, kuid võimalik on nende talvitamine majade keldrites ja põrandate all, aga ka Emajõe ürgoru nõlva sisse kaevatud koopas.

Kõikidest nahkhiirte leidudest võiks teada nahkhiireuurijatele. Nahkhiirest võib teha foto, kus on näha loomakese kõrvad külgsuunas – siis on võimalik asjatundjal määrata looma liik.

Kui majas, kus elavad nahkhiired, plaanitsetakse remonti, tuleks samuti nahkhiirespetsialistidelt nõu küsida. Õigesti töid korraldades on võimalik säästa neid looduskaitseseid loomi ja jätta neile võimalus edaspidigi majas varju leida.

Lauri Lutsar,
nahkhiireuurija

Appi, küttepuuvargad!

Mika Keräneni raamat «Küttepuuvargad» oli sama põnev nagu eelmised Rampsu raamatud. Siingi tegutsevad salaseltsi liikmed: Mari, Sadu, Reilika, Anton ja Olav.

Selles raamatus meeldib mulle kõige rohkem Reilika, kes käitub väga minu suure õe Reti moodi. Näiteks nii raamatu-Reilika kui ka õde-Reti käivad tantsutrennis, välimuselt on nad samuti sarnased. Mul on väga kahju, et Reilikat ei olnud «Supilinna salaseltsi» filmis.

Veel jäi mulle meelde, et salaselts Rampsu liikmed leiavad lume seest ilusa mansetinõubi. Hiljem tuleb välja, et see on Veiko oma. Veiko on sama tegelane, kes «Kuldses Lurichis» töötas spordimuuseumis ja oli Rampsu sõber. Raamatu lõpus saab aga selgeks, et tema ongi puude varas. Veiko viib puid oma tüdruk sõber Kaidile, kel-

«Küttepuuvargad» on salaselts Rampsu seitsmes juhtum.

lel on puud külmal talvel otsa saanud. Kaidi aga ei tea sellest midagi. Olukorra lahendab Mari vana naise, kellel on maal palju kuivi puid. Veiko viib puid toptel nendesse kuuridesse tagasi, kust ta neid võttis.

Raamatus on veel üks huvitav tegelane, kelle nimi on Contra. Ta käib talvel paljajalu jooksmas ja räägib imelikku keelt. Ma ei tea, mis keel see on, aga mu isa ütleb, et see on *võro kiil*.

Tegevus toimub kogu aeg Lepiku tänaval, kus elab palju toredaid inimesi. Mõned on ka imelikud nagu kuri mammi, kellel on suur koer, ja nõid Stella. Maha on sadanud palju lund ja salaseltslased mängivad lumesõda.

Koolis me praegu loeme «Vana roosa maja». Ootan väga uut Rampsu raamatut, et saaksin teada, milline on salaseltsi kaheksas juhtum!

Iiris Västrik,
10-aastane (kirjutada aitas Ergo-Hart V.)

Eelmisel kevadel algas ohvitseride pargi korrastamine ning kunstnikud maalisid garaazide tagaseinale värviküllased tegelased. Sel aastal

Linnamuuseum rahva keskel ehk Üle Jõe esimene

Mitmed Eestis tegutsevad kogukonnaseltsid on saanud alguse sõpruskonnast. Nad on seisnud vastastikku mõne piirkonda mõjutava probleemiga, leidnud ühise eesmärgi ning nii jõudnud seltsitegevuseni.

Ülejõel on lood mõnevõrra teised. Piirkonnas ei ole oma seltsi, kuigi on palju tegusaid inimesi. Ülejõel koostegutsemise idee ei tulnud mitte kohalikele, vaid hoopiski piirkonnas asuvalt muuseumilt. Üle Jõe projekti eesmärk ei ole ühise vastase vastu võitlemine, vaid vastupidi – koostöö otsimine.

Tartu Linnamuuseumi peamine eesmärk on olla muuseum tartlastele, ja miks mitte selle eesmärgi täitmist alustada muuseumi peamaja vahetust lähedusest – Ülejõe piirkonnast.

Aasta möödas, teine ees

Tartu Linnamuuseum on võtnud Üle Jõe projektiga endale vastutusrikka rolli – olla kohalikele inimestele avatud koostööpartner ning läbi selle katsetada sotsiaalse muuseumi vormi. Kahe aasta jooksul tuntakse huvi piirkonna ajaloo vastu, kaardistatakse murekohti ning kutsutakse kokku aktiivseid inimesi, et elu edendamise peale mõelda. Ühine tegutsemine võiks pikemas plaanis muuta nii linnaosa kuvandit ning mis kõige tähtsam, toetada jätkusuutliku ja aktiiv-

se kogukonna kujunemist. Sealjuures muuseum saanud olla nii algataja kui läbiviija.

Loodud on kaks näitust. Juba üheksandat eksponeerimispaika külastav rändnäitus «Kadunud Ülejõe» ja Kaarsillal asunud näitus «Bellevue, kaunis vaade...», mis loodetavasti kellelgi nägemata ei jäänud. Lisaks on toimunud Üle Jõe perepäevad, Päev Üle Jõe, mälestusteõhtute sari, Ohvitseride pargi kogukonnaaia mõttetalgud ning kohe on alustamas Ülejõe Akadeemia loengute ja retkede sari – need on vaid mõned näited.

Ettevõtmise üks eesmärk on näidata, kuivõrd huvitav ja mitmekesine on Ülejõe piirkond ning selle ajalugu. Meie esimene üritus, mis toimus peaaegu aasta tagasi, oli loeng Kivi tänaval toimunud arheoloogilistest väljakaevamistest. Üllatuseks oli huvilisi nii palju, et muuseumi salong jäi väikseks.

Neli vestlusõhtut

Tegime järelduse, et inimestele läheb nende elupiirkond korda ning võtsime rõõmuga vastu otsuse Ülejõe ajalugu tutvustavate tegevustega jätkata. Eakad ülejõelased hindasid väga 2015. aasta sügisel toimunud mälestusõhtute sarja. Teetas juures meenutasid staažikad ülejõelased nii nõukaaegseid väikepoode, suviste tegevuste keskpaiaks olnud ujulat kui ka Komsomoli kino filmiklubi. Neli vest-

lusõhtut avasid mitmekümne aasta taguse ajaloo väga isiklikust ja elavast nurgast. Üks lugu tuletas meelde teise ning teinekord ei lõppenud jutt enne, kui muuseumi administraator Tiia viisakalt meelde tuletas, et muuseum on juba mõnda aega suletud olnud.

Lood ja mälestused on hoolikalt lindistatud ja hiljem paberile kantud. Mälestuste kogumine Ülejõe piirkonnast, kuna varem pole sellest Tartu osast eriti kirjutatud, on samuti olnud projekti fookuses.

Välitööde läbiviimise on enda õlgadele võtnud Rakendusliku Antropoloogia Keskus, kelle abiga intervjuueeritakse ligi sadat endist ja praegust ülejõelast. Lood ei jää muuseumisse, vaid need jõuavad läbi näituste, raamatute ja teiste muuseumitegevuste tagasi tartlasteni ning võiksid pakuda huvi ka linna külalistele.

Just seda tüüpi materjal annab suurepärase pildi, kes see tartlane siis ikkagi on. Kes muu kui supilinlane, Karlova elanik või Ülejõe inimene ning eks neil kõigil ole oma eripära. Ehk jõuab Tartu Linnamuuseum Ülejõe projekti eduka lõpetamise järel ka mõne järgmise piirkonna loo ja inimeste uurimise juurde.

Kultuurimälu ja kohaliku piirkonna ajalootunnituse toetamise kõrval on projektile olulised kaasamistevõrgused. Me tahame tunda õppida inimesi, kes elavad muuseumi läheduses, kõnnivad iga päev meie majast mööda, aga ei pea ennast

talgutööd jätkuvad.

Aime Jõgi foto

aasta

suureks ajaloohuviliseks ja seetõttu pole kunagi muuseumisse sattunud.

Linnamuuseum võiks lisaks sügavate ajalooeadmiste edasiandmisele kanda ju ka kohaliku elu arendaja ja tartlaste kogukonnaprojektidesse kaasaja rolli.

Talgud ja kogukonnaaed

Eelmisel kevadel alustasime talgutega Ohvitseride pargi korrastamist, püstitasime väiksematele ülejõelastele liivakasti, palusime kunstnikel Maari Soekovil ja Sattinkal aidata seinamaalinguga ning saime linnavalitsuse nõusse toetama meid parvipingiga. Samuti oleme kohalikke kaasunud perepäeva tegevustesse, innustanud neid otsepostituse teel saadud orienteerumismängus osalema, kutsunud Päev Üle Jõe ajal avama hoovikohvikuid, osalema täikal või korraldama töötubasid. Ühistegevused lähevad hoogsalt edasi ning sellel kevadel, kohe kui lumi sulama hakkab, alustame tööd Ohvitseride pargis kogukonnaaiaga.

Aasta on olnud tihe ja teine samasugune on parasjagu käimas. Üle Jõe toimunud ja tulevatest üritustest saate lugeda meie Facebooki lehelt: www.facebook.com/YleJ6e.

Tulge meile Ülejõe külle, kevad on ilus aeg siin pool jõge jalutamiseks!

Keiu Telve,
ülejõelasest muuseumitöötaja

Salme Veber kirjutas loo Supilinna ajalukku

Mõtlesime, et Supilinna lehte peab tänavu tulema tingimata juubelijutt Salme Veberist. Lugu naisest, kes tähistas mullu novembris erakordset sünnipäeva! 100-aastaseks elavad vaid ära-valitud.

Mõni kuu pärast suurt pidu jõudsid Salme elupäevad aga lõpule.

Salme ise oli hea sõnaseadja – tema katsumusterohkest elust võib lugeda raamatust «Väikesed pildid elust ja ajast» (Ilmamaa, 2007).

Ei ole liiast kõnelda temast kui legendaarsest inimesest, ja eelkõige kui emast, kelle kuuest pojast kasvas meheks neli. Neist üks – Tiit Veeber – päris emalt sitkuse, töökuse ja loovuse ning tegi suuri tegusid. Nii Tiit kui Salme on oma kiindumust Supilinna väljendanud mitmel viisil.

Supilinna sattus Salme koos esiklapse Antsu ja abikaasa Rikoga elama esmakordselt juba 1938. aastal, mil tänavatel sõitsid alles voorimehed ning loomapidamine oli tavaline asi. Pärast sõda, 1950. aastal tõi saatus selle pere elama Tähtvere 15 majja. Salme sai ametisse majahoidjana ning tegi oma rasket tööd suure pühendumusega. Supilinna tänavad olid puhtad ja majad hoitud. Nende maja krundil oli suur aed, mida Salme oskuslikult haris.

Ta ise on kirjutanud: «*Mina sain supilinnalaseks kogu südamega, kuigi kodu peale kindel ei saanud olla. Ka minu pere oli südamega Supilinnas kinni. Supilinna rõõmud olid ka meie rõõmud ja Supilinna mured tegid ka meile valu. Supilinna tuuled silitasid meid kõiki ühtlaselt ja Supilinna lõhnu jagus kõigile heldelt.*»

Mäletan esimest kohtumist Salmega just aias, kus ta – pisike vana naine – vapralt küürutades umbrohtu kitkus. Aed, viljapuud ja põõsad olid talle pühad. Just peamiselt aiasaaduste toel kasvatas ta

raskel sõjajärgsel ajal suureks oma lapsed.

Kõik muutub ajas. Inimesed saavad kokku, jätavad oma jäljed, vananevad ja surevad... Salme mattis viis poega ja mehe, kuid ei andnud kunagi alla, ei murdunud. Ka kõrges eas, pärast poegade Antsu, Jaagu ja lõpuks Tiidu surma, elas ta küll Veerikul Tiidu majas, kuid käis niikaua kui suutis, ikka oma armast Supilinna kodu vaatamas.

2004. aastal, kui päevakorras oli Supilinna pärimuse kogumine, käisin Salmega pikemalt juttu ajamas ning leidsin selles naisest särava, tähelepaneliku, terase mõistuse ja hea mälu vestluskaaslase. Temaga võis rääkida kõigest. Sirvisime koos albumeid, kus olid ta loodud luuletused lastele, juures joonistatud pildid. Tal oli vajadus ja oskus oma mõtteid, tundeid ja muresid väljendada loomingus.

Valminud olid juba käsikirjalised leheküljed tulevasesst elulooraamatust. Salme kirjutatud peatükk Supilinna loos on pikk ja mõjuv, ulatudes märksa kaugemale ühest majast ja hoovist.

Siinsed majad on vanemad kui mitu inimpõlve, Salme lugudest jäid meelde värvikad pildid nii teise maailmasõja eelsest kui -järgsest ajast. Ta tekst on väga hea ja ladus, luuletused kerge huumoriga.

Ta on alati mõelnud palju laiemalt kui oma pere keskeselt, kuigi pere ja laste nimel tegi ta alati kõik, mis suutis. Mind hämmastas tema võime igas olukorras hakkama saada ning tema hea mälu ja tähelepanelikkus. Ta ei olnud selline unustaja nagu paljud vanainimesed. Nii mõnedki tema ütlemsed ja elutarkused olid sellised, mille peale hiljem kaua mõtlesin.

Aitäh, Salme!

Mari-Ann Rimmel,
naaber Tähtvere tänavalt

Salme Veberile olid kõik lilled ja puud armsad. Foto on pärit Veerikult 2014. aastast, mil Salme oli saamas 99.

Erakogu foto

Põlispuu on luksus, mis vajab hoolt ja tarkust

Et olen ise saarlase eluseadistuste tõtu Supilinnas harv külaline, siis on mul keeruline anda teie puudele üksikasjalikku hinnangut. Siiski arvan, et Supilinna puud ei erine Eesti teiste linnade puudest just väga palju.

Linnades kasvavad meil ju levinud kodumaised liigid nagu pärnad, saared, tammed, remmelgad, paplid, pihlakad... Ning mõned okkalised. Okaspuid on supikas küll kuidagi vähe.

Kui silmitseda Supilinna aerofotot, siis kõrghaljastust paistab teil olevat hõredalt. Kas võib selle põhjuseks pidada konflikti puitmajade ning suurte, niiskust hoidvate ning varju tekitavate puude vahel? Ehk vanemad inimesed mäletavad paremini, aga esmapilgul võib selline mulje jääda küll.

Sageli väidetakse, et põlispuu pidamisest tekib lehesodi mõjub ehitistele halvasti – küll on vihmaveerennid sodi täis ja umbes, küll on seinad niisked ja mädanevad ning suurte puude juured lõhuvad vundamente ja trasse!

Igas väites leiab tera tõtt, aga üks põlispuu pidamise hind tiheasustusosalal just nüüsguone ongi. Ikka igal sügisel, pärast puude raagumist tuleb katus ja rennid puhastada, lehed riisuda. Sageli on inimesel lihtne süüdistada kõikides hädades puud, sest puu ju lihtsalt seisab seal ega oska vastu vaielda. Ning kahtlemata on hoonete värvimine, katuse- ja fassaadipesu kulukad tööd.

Aastast aastasse suureneva võraga puu ellu peame parima kooselu nimel perioodiliselt ikka sekkuma. Tegema hooldusloikust ja sättima võra. Tänapäevase arboristika ülesanne ongi diplomaadina reguleerida puu ja inimeste vahelisi suhteid. Seda kõike saab teha siis, kui me mõistame, et puu on väärtus ning me soovime suhtuda temasse lugupidavalt.

Me ei saa kuidagi takistada seda, et avalik ruum meie ümber areneb pidevalt. Ikka

Pärn Kuressaares enne võra piiramist.

ehitame ju maju ja rajame tänavaid, tänapäevastame maa-aluseid kommunikatsioone.

Puu eluea pikkust arvestades oleks kõige kasulikum planeeringuid ette näha terveks sajandiks, aga see on ilmselgelt võimatu. Põhiline, mis aga juba eos vähendaks tulevase probleeme, on istutada õige puuliiki õigesse kasvukohta, vastavalt tema vajadustele ja looduslikele dimensioonidele.

Ei ole ju mõtet hiiglasteks kõrguivaid papleid istutada kitsale tänavale või sisehoovi. Varsti ei mahu need sinna lihtsalt ära ja sekkumine on kulukas nii kinnistu omanikule kui ka linna kommunaalmaajandusele.

Linnatingimustesse saab istutada püramiidvormi või väikese võraga puuliike, näiteks pihlaka perekonda kuuluvaid puud. Arboristika ennetab, mitte ei likvideeri tagajärgi.

Inimene on avalikus ruumis aga ikka ise see, kes oma tegevusega kõige rohkem loodusele mõju avaldab ning valesti sekkudes ka pöördumatut kahju tekitab. Põhiline viga, mida tehakse, on puude kõndistamine. See, kuni tänase päevani levinud

Sama puu pärast võra piiramist.

Heiki Hanso fotod

töövõtte on vanale puule pikk ja piinarikas surm, sest tulbastamise käigus lõigatakse ära kogu puu võra. Selle tulemusena tekkinud suured lõiked hakkavad mädanema, puu kaotab oma esteetilise välimuse, on vastuvõtlik kahjuritele ja haigustele.

See on selge märk, et puuliik kasvab vales kohas.

Selle asemel tuleks kõik vajalikud tööd sooritada puuvõra välimises osas, kus säilib naturaalne võragraafika, lõikehaavad on minimaalsed ning eesmärk on saavutatud. Või siis vana puu maha raiuda ja asendada sobiva liigiga.

Puu juured, tüvi ja võra moodustavad puu organismi terviku ning ükskõik millist osa me neist vigastame või millise eemaldame, on tagajärjeks ikka puu aeglane hukk.

Kuna Eestis seni puuduvad veel vajalikud standardid, siis vastutustundlikuks sekkumiseks saate infot erialastest raamatutest, Facebook grupist Arboristide Koda või <http://www.arborest.ee/et/top/meedia/>

Heiki Hanso,
arborist

Võõpame Supilinna värvid plangule!

21. aprillil on meil kõigil võimalus kehastuda Tom Sawyeriks ja Huckleberry Finniks, et üheskoos värvida Emajõe 12 maja aed Supilinna lipuvärvidesse.

Kel meelest läinud, siis Supilinna trikoloori värvid on helepruun, samblaroheline ja tumepruun. Algse tähenduse järgi sümboliseerib helepruun värv Emajõe vett, heledat õlut, kruusateid ja küttepuid. Tumepruun sümboliseerib Emajõe vett, tumedat õlut, briketti ja pori ning roheline – jällegi Emajõe vett, aiamaad tillide ja petersellidega ning Supilinna suvist rohelust kõikjal mujal.

Näidakem siis neid värve uhkusega mööda Emajõe tänavat Supilinna jalutajatele ning Emajõe pidi sõitjatele. Just jõe poolt vaadates on Emajõe tänava viimase maja laiadest horisontaal-laudadest aed suurepäraselt näha.

Kõik aiavärvijad on oodatud Emajõe 12 maja ette neljapäeval, 21. aprillil kell 16. Värvimistöid juhendab Mati Pille, kellega saab vajadusel ühendust võtta aadressil matipille1@gmail.com või telefonil 5016087.

Mati käest saavad ka kõik need, kel veel Supilinna lippu ei ole, selle endale osta. Lipp ühes varrega maksab 34 eurot.

Ning heisakem siis see lipp Supilinna päeval, 23. ja 24. aprillil oma majale!

Supilinna selts

Supilinna dendropargis on ühel mängijal päris hea hoog sees.

Erakogu foto

Mäng taldrikutega passib kõigile

Nüüd sobib rääkida taldrikutest – lendavatest taldrikutest. Eestikeelsed väljendid nagu taldriku-golf või ketta-golf võivad mõnes inimeses küsimusi tekitada, aga inglisekeelne discgolf on juba paljudelle tuttav.

Supilinlastes tekitas esialgu imestust ka 2013. aasta suvel dendroparki rajatud discgolfi park. Mis kettidega asjad need on? Kes on need inimesed seal aasal ja puude vahel, mida nad teevad?

Aga alustame natuke kaugemalt.

Päris esimest taldriku loopimise fakti ei ole võimalik tuvastada, aga teadlikuma lendava taldriku lennutamise juured ulatuvad ookeani taha. Kui noored said kokku, ja kaasas oli popcorni, siis just see oli pakendatud suurtesse plekktoosidesse. Toosile käis peale taldrikukujuline kaas, ja kõikide muude tegevuste kõrval tekkis kellelgi idee seda kaant löbu pärast lennutada.

1960. aastate keskel torkas aga paaril mehel pähe idee luua lendavate taldrikutega golfisarnane mäng.

Järgmine samm oli mõelda välja vahend, mis selle ketta kinni püüab. Ning loodigi esimene discgolfi korv.

Need mehed, kellest jutt, olid Georg Sappenfield ja Ed Headrick. Viimast tuntakse ka kui discgolfi isa.

Vanemad inimesed mäletavad oma lapsepõlvest plastmassist taldrikute lennutamist. Enamasti tehti seda rannas.

Päris discgolfi jõudis Eestimaale 2000. aastate alguses. Esimene suurem võistumängimine leidis aset Tallinnas Kadrioru parki üles pandud ajutisel rajal ning seda rada meenutavad osalejad soojade sõnadega.

Kui algul olid Eestis mõned üksikud discgolfi pargid – Mäeotsa, Jõulumäe, Keila – siis tänaseks on parke juba üle kuuekümmet ja mängijaid loetakse tuhandetega.

Millest see populaarsus?

Ennekõike sellepärast, et mäng on lihtne ja igale eale sobiv. Kui sulle näiteks ei sobi jooksmine, pallimäng või mõni kolmas spordiala, siis tasub proovida discgolfi. Samas võib discgolfi mängida kas lihtsalt sõpradega seltskonna mõttes, tervisespordi võtmes või hoopiski sportlikus võtmes kõrgeid tulemusi püüdes.

Discgolfis toimuvad nii Eesti meistri- võistlused, Euroopa meistrivõistlused (2016 aastal Soomes Oulus) kui ka maailmameistri- võistlused.

Olen ise näinud, kuidas noorte seltskond lükkab mängides rajal kaasa ka lapsevankrit ning tean ühte noormeest, kes rääkis, kuidas ta üllatusega avastas, et on dendropargis discgolfi mängides käinud kuu ajaga maha üle 200 km. Discgolf võib üllatada.

Mängu põhireegel on lihtne: ketas tuleb viskealalt saada võimalikult väheste visetega discgolfi korvi. Igal mängijal on oma kettad ja iga järgnev vise tehakse eelneva viske maandumiskoha tagant. Loomulikult on mängul terve hulk spetsiifilisi reegleid, kuid neid läheb vaja alles võistlusel.

Väga oluline on ohutusreeglite järgimine.

Viskaja vastutab ise oma viske eest. Visata ei tohi siis, kui on oht tabada kas inimesi või loomi või linde. Grupis mängides viskab järgmisena alati see mängija, kelle ketas on korvist kõige kaugemal, ja teised mängijad ei lähe viske sooritajast

ette viskealasse.

Kui rajal on mitu gruppi, siis ei mängi tagant tulev grupp hooga mööda vaid ootab, kuni eelnev grupp on raja lõpetanud (kettad korvi saanud) või küsib luba mööda mängida.

Kuidas visata?

Põhireegel ütleb, et vise tuleb sooritada käega ja abivahendeid kasutamata. Siiski on väljakujunenud teatud põhivisked – eestkäevise, tagantkäevise, putt. Tänapäeval saab kõiki neid asju näha/vaadata internetist, aga elu on näidanud, et pool tundi kogemustega juhendaja silma all viskeid sooritades saab algaja mängust hoopis teise elamuse.

Millega mängida? Mängus kasutatakse kolme tüüpi kettaid – puttereid korvi viseteks, keskmaakettaid korvile lähene- misteks, kaugmaakettaid pikkade visete sooritamiseks. Igal kettamudelil on omad lennuomadused ja trajektoolid, millest lähtuvalt mängija otsustab, millise kettaga ta parasjagu viset sooritama läheb. Alustamiseks piisab putterist ja keskmaast. Kettaste hinnad on vahemikus 10 kuni 18 eurot.

Nagu öeldud, Eestis on tänaseks üle 60 discgolfi pargi. Enamus neist on avalikus kasutuses põhimõttel mängi-ise-ja-lase- teistel-mängida. Radu on nii suuremaid kui väiksemaid, lihtsamaid ja keerulisemaid. Lõuna-Eesti on nendega päris tihe- dalt asustatud.

Aga aja ennast nüüd Supilinna Tirina tagant püsti, haara taldrikud kätte ja Dendrosse mängima!

Harri Reimand,
discgolfi edendaja aastast 2010

Tartu linna esimese seitsmeaastase kooli lõpetamise foto aastast 1953. Loo autor, kes siis kandis nime Sirje Koidu, on tagumises reas, vasakult teine. Pildil on ka eesti keele õpetaja Raidaru.

Erakogu fotod

Supilinna tirtsudest on saanud vahvad memmed

1946. aasta 1. septembril astusid 43 Supilinna tüdrukutirtsu sisse Tartu linna esimese mittetäieliku keskkooli uksest, käes astrid ja lõvilõuad. Neid võttis vastu õpetaja Veera Palumaa.

See oli ainult tüdrukutele mõeldud seitsme klassiga kool, mille nimi muudeti 1949. aastal Tartu linna esimeseks seitsmeaastaseks kooliks. Kooli juhataja oli Hilda Viljus ja kool asus praegusel Kroonuaia tänaval.

Meile anti kätte väiksed mustad tahvlikesed ning neile hakkasime me tähti maalima krihvliga. Esimese klassi põhiõppeaineteks olid eesti keel ja matemaatika. Neile lisandusid joonistamine, laulmine, kirjatehnika ja kehaline kasvatus koos sõjalise ettevalmistusega. Jah, täpselt nii on minu tunnistusele kirjutatud.

Teises klassis võisime juba tindiga kirjutada. Igähel oli oma tindipott, sullepa ja sulle tindist puhtaks pühkimise lapp. Õppeainetest lisandus vene keel.

Neljandast aastast alates algasid üleminekueksamid. Viimase klassi lõpul tuli eksameid teha koguni kaheteistkümmes aines, nende seas algebra, aritmeetika, geomeetria, füüsika, keemia...

Koolis käidi ka laupäeviti ja suvepuhkus algas juuni keskel.

Vaheldumisi laulsime laule «Suur ja lai on maa, mis on mu kodu» ning «Mu koduke on tilluke, kuid ta on armas minule» – lapsed ei teinud sellest mingit probleemi.

Vanempioneerijuhile ei meeldinud küll laulumäng, mis algas sõnadega: «Need tondid tulivad kaugelt maalt, ai-tiia, tiia-taa» ning Stalini surmapäeval 1953. aastal ulus nii mõnigi õpetaja kõva häälega.

Iga klassi lõpetamise järel korraldati lastele ekskursioone. Veoauto kasti pandi pikad pingid, tüdrukutele seoti rätikud pähe ja sõit võis alata.

Koolilõpu sõit viis meid Leningradi ja seda Vanemuise teatri bussiga, millel olid puust pingid ilma igasuguse polstrita! Kooli lõpuks sain selga lillelisest bemberrist kleidi ja jalga hambapulbriga valgeks võõbatud tennised.

Tüdrukutest said memmed

Neist tüdrukutest on nüüdseks saanud hallipäised memmed, kes on moodustanud 12-liikmelise Supilinna memmede sõpruskonna. Nad elavad küll Eesti eri paigus, aga käivad igal aastal koos. See on

võrratult tore seltskond, kellel jagub huumorimeelt ja pealehakkamist keeta allika-veest ning hernest, oast ja kartulist aedviljasuppi, lõikuda kartulisalatit ning lõpuks valmistada magustoit melonist ja marjadest. Ning seejärel meenutada unustamatut noorusaega.

Tolleaegse Tartu äärelinna agul oma puumajade, suurte aedade ja kahekordsete kuuridega oli meile, lastele, paradüüs. Läbi aiaaukude käisid salateed ühelt tänavalt teisele ning kui läks lahti «Võmmi ja varga» mäng, olid peiduurgasteks kõik kuurid ja seakuudid.

Jah, supilinnas lõhnasid tänavatel veel kuni 1950. aastate keskpaigani lehmakoo-gid, sest neljajalgseid marssisid iga päev mööda Tähtvere ja Herne tänavat Emajõe luhale rohtu sööma.

Supilinnas lõhnu jätkus tegelikult igale maitsele. Kuumadel ilmadel andis Marja tänava lõpus asuv tõrvavabrik tõrva lõhna, Oa tänavalt kandusid ninna leivavabriku meeldivad aroomid, Tähtverest kandus õllefabriku lõhna. Vaiksetel õhtutel võis ninna tõmmata värsket saepuru lõhna ja õuest kostis puusaagimise hääli. Talveks lõiguti küttepuid pika, kahemehe saega.

Haukusid koerad ja kiresid kuked.

Supilinna hääle hulka kuulusid kindlalt Marja ja Herne tänava nurgamaja lahtisest aknast kostuv ooperilaulja Endel Ani hääleharjutused.

Munakivist tänavatel jooksmisest ja peituse mängimisest olid lastel tihti põlved marraskil ja varbavahed porised. Lapsed olid aga kõikjal ja alati kui üks suur ja sõbralik pere. Ja kui ühe meie tüdruk, Aino, ema ennast aknast poole kerega välja upitas ja kilava häälega hüüdis: «Ainuuuuuuuu.....Tule kojuuuuuuuuu.....», siis teadsid kõik, et kell on seitse, kuna Aino pidi tuppa minema.

Täiskasvanud olid laste vastu ka enamasti lahked ja nad kogunesid meelsasti mõnele õuele meie korraldatud esinemisi kuulama. Tähtvere tänaval elas üks väga koloriitne ja omapärane kunstnik, preili V. Johanson, kes kutsus meid mõnikord endale külla. Mäletan korda, kui ta pakkus meile klimbisuppi, öeldes: «Sööge lapsed. Küll um ääd need tilgutatud limbid...»

Hoidsime salaja naeru tagasi, aga söime isuga. Pärast sõda oli toidukraamist alati puudus, eriti suhkrust. Et saada pool kilo suhkrut, tuli seista väga pikka aega järjekorras.

Palgiparved ja paadimehed

Suurvee aegu ajas Emajõgi aga üle kalaste ning mõnel aastal ulatus vesi peaaegu Herne tänavani. Elati justkui Veneetsias – vesi loksus vastu majaseinu ja üks meie klassi tüdruk pääses tuppa üksnes akna kaudu.

See, mis täiskasvanutele muret valmistas, tõi meie ellu ainult seiklusi ja põnevusi juurde. Mööda jõge veeti näiteks

palgiparvi, ja mis sai olla veel toredam, kui mööda libedaid ja veerevaid palke turnida.

Sõja ajal õhkulastud sildade tõttu töötasid Emajõe ka paadimehed, kelle ülesanne oli inimeste vedamine. Üks selline paadimees tegutses ka Marja tänava otsas. Paadimehel rippus piletirull kõhu peal kotis ning iga sõitja sai 10 kopika eest rullist ühe pileti. Kui meil oli soov minna aga üle jõe asuvasse ujulasse, siis hoidsime raha kokku ja ujusime ise üle Emajõe. Nii lihtne see oligi.

Talvel käisime aga jõeäärel soome kelguga sõitmas ning seda niikaua, kuni tulid jääloikajad, kes hakkasid õlletehasele suuri jäälahmakaid välja lõikama, jättes järele suured mustendavad hauad.

Miks ma sellest kõigest räägin? Nüüd – 70 aastat hiljem? Meil memmedel hakkavad silmad särama, kui me meenutame oma Supilinnas veedetud lapsepõlve.

Tõsi on, et kõigele lisaks olime me väga tegusad lapsed. Mina hakkasin kuueaastaselt käima Tiina Kapperi tantsustuudios, seitsmeaastaselt lisandusid laste-muusikakoolis klaveri õpingud ning kogu mu noorust täitsid kergejõustikutrennid ülikooli spordiklubis.

Keegi ei halanud ega hädaldanud. Talvel õega tantsutundi minnes pani ema kelgule ka kaks puuhalg, sest tantsusaal vajab kütmist.

Supilinnast on kirjutatud raamatuid ja tehtud filme, meie endi ehedad mälestused ületavad aga kõik loetu ja nähtu. Anton Hansen Tammsaare on öelnud: «Aja vastu oleme kõik võimetus. Jäävad mälestused ja mälestuste mälestused.»

Sirje Rätsep

Foto aastast 2015. Tagumises reas (neupõlvenimede järgi) Tiiu Sooman, Malle Tõrva, Eesi Ostrat ja Tiiu Birkenthal. Esireas Vaike Lüütsep, Ene Hallik, Mall Paikre, Liina Laar ja Reet Luga. Kõige ees on Sirje Koidu ehk selle loo autor, kes on suure osa oma elust elanud Viljandis ning töötanud terve elu muusikaõpetajana.

Kes näppab raamatuid?

Elmise aasta märtsis tekkis Herne tänava poe kõrvale väike kapp, peal kiri tänavaraamatukogu. Idee autor ja elluvija oli Miina Härma kooli õpilane Oskar Post. Elu näitab, et head ja õiged asjad võetakse kohe omaks. Nii läks ka raamatukapiga.

Supilinnlastest raamatusõbrad olid rahul, laenutus- ja raamatuvahetus toimis ilusti nii ööl kui päeval. Mõnikord olid riulid raamatutest pungil, mõnikord oli neid seal vähem, kuid päris tühjaks ei jäänud kapp kunagi.

Kõik oli ilus kuni elmise suve juulikuuni. Siis märkasid agaramad kapi juures käijad, et raamatud, olenemata žanrist ja keelest, on hakanud riulilt haituma. Lausa nii, et tihti vahtisid uudistajale vastu päris tühjad riulid. Tundus nagu elaks Supilinnas fanaatiline sarilugejast raamatutõttaja, kes igal õhtul kapi tühjaks teeb ja raamatud sõna otseses mõttes alla neelab.

Küll loodeti, et vast on tegu mööduva nähtusega. Raamatud aga muudkui kadusid.

See tekitas supilinnlastes elava arutelu. Kahtlustati, et kapi võivad olla avastanud raamatumüüjad, kes populaarsemaid väljaandeid antikvariaatidesse viivad.

Kapist ei kadunud aga mitte ainult bestsellerid, vaid kõik raamatud. Antikvariaatides tõendati omakorda, et teoseid võetakse müüki ainult dokumendi alusel ning «kahtlasi» raamatuid vastu ei võeta.

Kaaluti mitmeid lahendusi mure murdmiseks – alates raamatute tembeldamisest ja kapi hoiatusklepsu panemisest kuni valvakaamera paigaldamiseni välja. Soovitati kapp tõsta Herne poodi, mis oleks aga tänavaraamatukogu esialgse mõtte kaotanud.

Ühel novembriõhtul märgati kapi juures asjatamas suure kotiga meesterahvast. Pärast tema külaskäiku oli kapp tühi. Tundus, et saladus laheneb. Paraku ei suudetud meest otse teolt tabada ning raamatute kadumine jätkus.

Tänaseks ei ole olukord muutunud. Hiljuti oli keegi seda kasutanud prügikastina. Mõne süüdimatu isiku tegutsemine on viinud selleni, et inimesed ei usalda enam sinna raamatuid viia.

Supilinna Salaseltsi liikmed, kus te olete, näppaja isik vajab kiiresti väljaselgitamist!

Lea Teedema

Supilinn majutab Tartu külalisi

Kui 2000. aastal oli Tartus vähemalt ühe öö veetnud turistide arv umbes 41 000 ja 2005. aastaks tõusis see 119 000-ni, siis möödunud aastal jäi Tartu majutusasutustesse öömajale juba ligemale 189 000 inimest.

Supilinn kui kesklinnale väga lähedal asuv ning omapärase hõnguga paik on paslik koht meie külaliste majutamiseks. Õnneks ongi mitmed ettevõtlikud supilinelased valmis ööbimisvõimalusi pakuma. Kui veel eelmise aasta alguses tegutses Supilinnas üks nelja toa ja seitsme voodikohaga kodumajutus Herne tänava ning üks külaliskorter Tähtvere tänava alguses, siis möödunud aastal seati sisse veel kaks külaliskorterit Kroonuaia tänava ning kolm Tähtvere tänava lõpus.

Kõigile supilinnlastele ja siit läbisõitjatele on kõige paremini teada Herne tänava lõpus juba enam kui 15 aastat tegutsenud Herne kodumajutus, mida pikka aega pidas Supilinna seltsi esimene esimees Hannes Jäär.

Kolm aastat tagasi andis ta majapidamise üle järgmisele põlvkonnale ning nüüd tegutseb seal Hannese tütar Eva Saks, kelle sõnul on klientuur aastatega oluliselt muutunud.

«Viimasel ajal on suur osakaal töö- ja õppereisidele tulijatel,» kommenteeris ta. «Varasemalt olid külalised pigem seljakotirändurid eri Euroopa paigust ja mujalt maailmast. On olnud selliseid, kes alustavad oma rattaretke Eestist Siberisse või on lõpetamas oma mitmeaastast jalgrattareisi ümber maailma.»

Üheks põhjuseks, miks rännumehi nende juurde harvem juhtub, on tema arvates see, et seoses Euroopa Liitu astumisega ei ole Eesti enam nii eksootiline ja avastamata paik kui varasemalt.

Kõik Supilinnas majutuse pakkujad on ühte meelt, et Supilinn oma erilise öhkonna ja värvikirevusega on suurepärase paik külaliste majutamiseks. Ühelt poolt on piirkond kesklinnale lähedal ning samas, teises suunas jalutades jõuab inimene spordiparki ning peaaegu kohe ka metsiku looduse ja linnulaulu keskele Emajõe äärde.

Usutavasti kulub teadmine Supilinna ööbimisvõimalustest ära siinsetele püsi-asukatele. Kui ootame külalisi, kellele tahaks Supilinna miljööd tutvustada, kuid oma kodus koikut pakkuda ei saa, siis võib neile soovitada siinseid tasulisi öömajasid.

Aliis Liin

Supilinna külaliskorterid

Herne kodumajutus

Herne 59, tel 5552 3681
<http://www.hot.ee/supilinn/>

Päikesemaja

Tähtvere 6, tel 516 0728
<http://www.sunnyhouse.ee/>

Alexander Apartments

Tähtvere 44, tel 5340 8184
<http://alexanderapartment.weebly.com/>

Souptown Apartment

Kroonuaia 38, tel 510 8590
<http://www.puhkaeestis.ee/et/souptown-apartment>

Jänes Juss ja tema rõõmsad tujud

Juss tuli meile peaaegu viis aastat tagasi. Me võtsime ta varjupaigast. Ei olnud plaanis jänest võtta, aga kui me internetist Jussi pilti nägime, siis teadsime, et tema me võtame.

Kodus tegi Juss kogu aeg pahandust, aga nüüdseks on ta õpinud, mida võib ja mida ei või teha.

Kuigi mõned asjad on tal siiski ka õppimata jäänud. Näiteks juhtmete närimine.

Kui me ta puurist välja laseme ning siis, kui võimalus vähegi tekib, läheb ta kohe juhtmete juurde. Aga kui talle juhtmeid niisama puuri panna, siis ta neid ei taha.

Suviti laseme me ta ka õue välja. Seal meeldib talle alati kõige rohkem ning siis korjame me talle võilillelehti ning ristikut.

Talvel laseme me ta tihti puurist välja ka tuppa jalutama. Algul ta ei taha väga tulla, aga lõpuks ikkagi tuleb ning me peame teised ukсед kinni panema, et ta teistesse tubadesse ei läheks ning seal pahandust ei tekitaks.

Kui juhtub, et ta on väga rõõmus, siis ta tuleb meie juurde ning hakkab meie jalgade ümber kaheksaid tegema. Ja vahepeal heidab ta ukse juurde külili ning lamab seal. Ta on siis väga rõõmsameelne ja armas.

Konrad Vahter,
12-aastane

Lahutamatud – Konrad ja Juss.

Anne Sooviku foto

Sündis uisurada, sulgus Kikerkohvik

Supilinna plussid

- + Marja tänava mänguväljaku kordategemine ja liumäe lisamine.
- + Tegutsev ja oma koha Supilinnas leidnud Saiasahwer Herne tänaval.
- + Uisurada Konnatiigil.
- + Konnatiigi luigel oli kaheksa poega.
- + Kogukonnapäev Kesklinna koolis (Supilinna päevade raames).
- + Lepiku 5 kordategemine.
- + Kroonuaia 38 renoveerimine.
- + Tähtvere 18c räästaga ja keskkonnasidusate proportsioonidega majakarp.
- + Tartu parima uusehitise tiitel Jakobi 25/Tähtvere 2 uuele kortermajale.
- + Herne 55 sai uue punase kuue.
- + Herne 47 – Supilinna esimene mätaskatus.
- + Supilinna päevade laienemine Emajõe tänavale.
- + Seinamaaling Marja tänava treppide juures (kuigi pilt võinuks olla ka teistsugune).
- + Edasimineku Marja tänava treppide uuendamisel: tehtud on eskiisprojektid.
- + Marja ja Oa tänava (Kartuli tänavani) tänavakatete uuendamise käivitumine: linnavalitsuse ja supilinnlaste koostöö projekteerimistingimuste kavandamisel.

Ja miinused

- Kikerkohviku sulgemine.
- Marja 32 seisundi halvenemine.
- Raamatute pidev hulgiärastamine Herne tänava tänavaraamatukogust.
- Uudis, et Oa tänavale lasteaeda lähiajal ei tule.

Kanasupil on võlujõud

Ja seda mitmeti.

Mõistlik on osta terve kana – koibadest ja tiiva paksematest ottest saab prae, rinnatükid šnitlid või rohelise salati peale mõnusad praekuubikud, ja kerest supi.

Kere tuleb panna külma vette ja lasta korraks keema, see vesi minema visata, kana pesta ja puhtasse potti uue veega ilma kaaneta keema panna. Nüüd tuleb hoolega vahtu riisuda, keeduvette mõned pipraterad lisada ning siis lasta vaikselt tulle nii 45 minutit «haududa».

Samal ajan puhastan ja tükeldan umbes viis porgandit ja viskan potti. Ja siis klimbid – see on põhiline.

Võtan väiksema paki korralikku hapukoort, kalkan kaussi, lisan 4 muna, natuke soola, segan ühtlaseks ja lisan jahu niipalju, et segu on hapukoorest paksem ja saiataignast natuke pehmem. Klimbitainas peaks 10 kuni 15 minutit seisma, et jahu paisuks. Kui puljong on valmis, tõstan kana välja, nokin liha kontidelt parajateks tükkideks, panen potti tagasi, lisan kuuma vett ja hakkam dessertusikaga klimpe keevasse puljongisse laskma. Ja siis nad kerkivad pinnale nagu ujuvad saared. Pehmed ja kohevad. Supi peale kindlasti tilli ja kui vaja, siis sutsuke soola.

Kanasupp aitab kõikide haiguste vastu ja igal keetjal oma nipid. Aga eelkõige ausus ja tegemisrõõm. Mäletan hästi, kui koolieelikuna tegime emaga suppi. Samal pliidil, tema suure ja mina väik-

se potiga, mõlemad koorisime ja hakkisime ja keetsime. Meil oli puupliit ja kui ema suppi keetis, siis ikka laisal tulel, sest hea puljong vajab aega. Valvasime oma suppe, maitsesime. Minu supil oli natuke vee maitse. Kui ma vahepeal õues käisin ja tagasi tuln, olid mõlemad supid täpselt ühe maitsega. Ma sain aru, et ema on minu supi (tõenäoliselt!) ära visanud ja oma supi minu potti pannud. Oi, ma olin solvunud ja vihane. Küsimus oli usalduses ja aususes. Sestap keedan edaspidi oma suppi ise, algusest lõpuni, ja usun selle võlujõusse. Ja lapsed, kes nüüd mujal elavad, küsivad ikka kanasuppi esimeks roaks, kui külla tulevad.

Ellen Aunin

supilinnane aastast 1957

Kana või pigem kukk enne suppi keetmist.
Raivo Kullami joonistus

Supilinna päevad ajavad elu keema!

Mida kevade poole, seda rohkem elumärke Supilinn endast annab. Akendest sisse piiluv päike süstib energiat ja toob ka Supilinna siluetti üha enam rohelisi toone. Kui aken veel lahti teha ja kõrvu teritada, siis võib teiselt poolt botaanikaaeda kuulda valjemaks muutuvat linnulaulu ja laste kilkeid.

Supilinnast läbi jalutades kuuleb, näeb ja tunnetab igaüks tärkavat kevadet ning üha suurema podinaga keema hakkavat elu. On kuulda vete vulinat ja konnade krooksatusi, jalgrataste kellahelinat ning kasside kräunatusi. Silm haarab värve ja kontraste, mida sinne mitmekesine elukeskkond aina juurde pakub.

Supilinna loodus ja inimesed ärkavad talveunest. Jõe peal on lisaks partidele liikumamas juba paategi. Inimesed on täis entusiasmi ja muutuvad päev-päevalt rõõmsamaks ja energilisemaks. Elu Supilinnas podiseb ja justkui ootab midagi...

Aprilli keskpaigas hakkab sellel kirju sisuga supipajal kaas üsna kõvasti kolisema ning tahab vägisi otsekuu lendu pista. Tervet Supilinna haarab kohe mõnus festivalimelu, mis laseb nii inimestel kui loodusel tärkavast kevadest täit rõõmu tunda ning talvega kuhjunud viimased väsimuseriismed mine-ma pühkida.

Supilinna päevad kutsumavad kõiki supilinnlasi ja neid, kelle südamel Supilinn kiiremini põksuma paneb, kaasa lööma ja sellest pulbitsevast ja erinevate võrtsidega rikastatud programmist osa saama. Tule Sinagi ja naudi kevadet ja Supilinna!

Janus Libek,
Supilinna päevade korraldaja

15. Supilinna päevad

KAVA

AVAPÄEV

Esmaspäeval, 18. aprillil

- 17** Supilinna maastikumäng.
Algus Supilinna kiigeplatsil.
Start avatud kell 17-18.30.
Tule üksi või koos kaaslas(t)ega!
- 18** Fotoretik „Kuidas pildistada Supilinna?“
Juhendab fotograaf Kristjan Teedema
Registreerumine:
jaanus.libek@gmail.com

MUUSIKALINE SPORDIPÄEV

Teisipäeval, 19. aprillil

- 17** Marika Tali “Kassid” ja Tea Lemberpuu “Näod” näituse avamine Lepiku 9 klaasmajas.
Näitus avatud kuni kella 20.
- 18** Discgolfi demo Tähtvere spordipargis Harri Reimandi juhendamisel.
Kogunemine spordiparki parklas.
- 20** Rändaja pööningukontsert.
Herne 11 ärklikorrusel.
Musitseerib Indrek Tammoja.

RETKEPÄEV

Kolmapäeval, 20. aprillil

- 17.30** Kanuuretk Emajõe algusega Supilinnast.
Retkejuht Indrek Haas.
Registreerumine info@joematkad.ee (osalustasu 5 eurot/inimene).
Start Supilinna kiige juurest.
- 18** Supilinna loodusretk Aire Orula juhtimisel. Supilinna konnatiik, Jänese matkarada ja muud põnevad. Algus Supilinna kiige juurest.

TALGUPÄEV

Neljapäeval, 21. aprillil

- 10-17** Kevade tundemärkide otsimise mäng botaanikaaias. Mängu juhiste saamiseks pöörduda botaanikaaija administraatori poole.
- 16** Planguvärvimine Emajõe ja Kartuli tänava nurgal. Värvime Emajõe 12 maja aia Supilinna lipuvärvidesse.
- 17** Permakultuuri õpituba “Kuidas tuua oma aeda elu?” Herne 16 aias.
Juhendab Maarja Õunaste.
Registreerumine:
maarja@thepoosh.org või 56600798.
- 18** Supilinna koristustalgud.
Kogunemine Supilinna kiigeplatsil.

KIRJANDUSLIK SUPIPÄEV

Reedel, 22. aprillil

- 10-17** Kevade tundemärkide otsimise mäng botaanikaaias. Mängu juhiste saamiseks pöörduda botaanikaaija administraatori poole.
- 12** Supilinna selts, Salvest ja Naiskodukaitses Tartu ringkond pakuvad Raekoja platsil tasuta suppi. Esineb tantsurühm Hõbeking.
- 17.30** Supilinna-ekskursioon ja parima maja märgi üleandmine Mart Hiobi ja kinnisvarahindaja Kristjan Grossi eestvõttel.
Koguneme Marja tänava treppide juures.
- 20** Kirjandusõhtu Emajõe 12 hoovis.
Esinevad Kristina Viin, Aare Pilv, Urmas Vadi ja Kristiina Ehin.
Hoovis töötab ka kohvik.

PLATSIPÄEV

Laupäeval, 23. aprillil

Pealaval kiigeplatsil:

- 12.40** Musaklubi laulustuudio
13.00 Platsipäeva avamine
13.20 Musaklubi laulustuudio
13.40 Tantsukool Shaté
14.00 Musaklubi laulustuudio
14.20 Tantsukool Shaté
14.40 Tähtvere Tantsukeskus
15.00 supilinnaste lemmiksupi valimine
15.30 Forest Kämp
16.15 supilinnaste lemmiksupi väljakuulutamise
16.30 Clarity
17.30 Autorilauluklubi
19.00 HÕBE
20.00 Psychonaut Society
21.00 Tartu Parmupilliaktiiv
21.30 Sõpruse Puiestee

Jõeprogramm:

- 7-8.30** Looduslodeja linnulaulusõit kuuma tee ja kohviga.
Väljumine Emajõe tänava sadamast (pilet 10/7€).
- 12** Lodi Jõmmu tunnisõidud Emajõe tänava sadamast alates kella 12 igal täistunnil (pilet 3/5€).
- 12** Paatmaja Jõeobu ja jõelaev Minna-Maria lõbusõidud Emajõe tänavalt (pilet 3/5€).

- 13.30** Viikingilaev Turm tunnisõidud alates kella 13.30 igal pooltunnil (pilet 3/5€).
Laevareisidel on nõudepeatus Sisevete Saatkonna jäätisekohvikus.
- 14** Saadjärve vabakutseliste päästjate demo.
- 12-18** Supilinna päevade täika Kiigeplatsil

Keskonnaprogramm:

- Tartu Ülikooli Loodusmuuseum - Supilinna konnatiigi vee-elustikuga tutvumine.
Retked tiigi äärde kell 12.30 ja 13.30 algusega Loodusmuuseumi telgi juurest.
Tartu Loodusmaja - taaskasutuse töötoad.

Kunstiprogramm:

- 13-17** Marika Tali “Kassid” ja Tea Lemberpuu “Näod” näitus Lepiku 9 klaasmajas.
Kohaheel avatud ka kodukohvik!

AVATUD HOOVIDE PÄEV

Pühapäeval, 24. aprillil

- 11-20** Avavad supilinnalased oma ukсед, väravad ja südamed.
Avatud on hoovikohvikud.
Lisainfo www.supilinn.ee
- 11-16** Keslinna kooli kogukonnapäev koolimajas ja selle hoovis (Kroonuaia 7): töötoad, ekskursioonid jm tegevused kõigile linlastele nii tuas kui õues, avatud kohvikud.
Lisainfo: http://www.kesklk.tartu.ee/
- 11-15** Tartu Luterliku Peetri kooli lasteaia hoovikohvik (Kroonuaia 66a - sissepääs Oa tänava poolt läbi botaanikaaija krundi).
- 11-13** Marja jäätisepang Marja-Tähtvere nurgal.
- 11-14** Kodukirbukas Lepiku 3 majas.
- 11-15** Toomas Kalve näitus Supilinna vaadetest Herne 13 majas.
- 13-14** Hoovikontsert Herne 51a aias.
Musitseerib Allan Kasuk.
- 14-17** Supilinna päevade vabalava Oa 22 hoovis.
Registreerimine:
karoliinekoiv@gmail.com.
Kohaheel ka elav järjekord lavale.
Avatud hoovikohvik!

Kavas võib ette tulla muudatusi – värskem info: <http://www.supilinn.ee>

Lisainfo: Jaanus Libek (tel 5697 7433, jaanus.libek@gmail.com)

KÕIK ÜRITUSED ON TASUTA

(v.a looduslodeja 7/10 eurot; Jõmmu tunnisõidud, Turmi, Jõeobu ja Minna-Maria paadisõidud 3/5 eurot ja kanuuretk 5 eurot).

Suurtoetajad: Tartu linn, Kodanikuühiskonna Sihtkapitali (KÜSK) kohaliku omaalgatuse programm, Eesti Kultuurkapital, Salvest, Stroman.

Toetajad ja koostööpartnerid: Artes Terrae, DG Evolution, Dimela, Domus Kinnisvara, Fifaa, Eesti Arstiteadusüliõpilaste Selts, Eestimaa Looduse Fond, Elujana, Emajõe Büroohotell, Emajõe Lodjaselts, Escaper, Funfood, Gambriuse Õllepoold, Imprest, Joematkad.ee, Jõelaev Minna-Maria, Kemmerling, Kirjanduslinn Tartu, Le Che, Lipland, Loodusgraafika, Loodusvägi, Merros Studio, Musaklubi, Naiskodukaitses Tartu ringkond, Paatmaja Jõehobu, Piiriköök, Pühaste, tantsurühm Hõbeking, trükkikoda Paar, Saadjärve vabakutselised päästjad, Saiaahwer, Shaté Tantsukool, Sea Kayaking Estonia, Tauri Vahesaar Slackline, Tartu Keslinna kool, Tartu Kutsehariduskeskus, Tartu Kõrgem Kunstikool, Tartu Loodusmaja, Tartu Luterliku Peetri kooli lasteaed, Tartu Skatehall, Tartu Vibulubi, Tartu Ülikooli Botaanikaed, Tartu Ülikooli Loodusmuuseum, Tere, Tähtvere Tantsukeskus, USS Security, Vivacolor, Õnneleid Liiduskool, Esvika, Toidulaegas, Voronja galerii ja eraannetajad.